

§ 8.

Justerades protokollsutdrag öfver de härofvän under §§ 2, 3 och 4 antecknade beslut.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 9 e. m.

In fidem

H. Husberg.

Tisdagen den 17 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för sammanträdet den 10 Mars äfvensom protokollsutdrag rörande de beslut, som nästlidne gårdag af Kammaren fattades vid behandlingen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 33.

§ 2.

Föredrogos men blefvo för andra gången bordlagda:

Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1.

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 42 och 43;

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts Betänkanden N:is 30—35;

Banko-Utskottets Utlåtanden N:is 3—8;

Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 9; samt

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 12—14.

Af dessa nu för andra gången bordlagda ärenden skulle, enligt Herr Talmannens framställning, Konstitutions-Utskottets ofvanberörda Memorial N:o 1 förekomma till afgörande nästa lördag och då å föredragningslistan främst uppföras.

§ 3.

Föredrogos Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, angående villkoren för bränvins tillverkning.

Utskottets hemställan å sid. 1.

Härvid yttrade

Herr Kjellman: Utskottet har här med några få ord hemställt, att min motion måtte lemnas utan afseende. Jag har dock af snart sagdt

hela mitt kommittenskap blifvit uppmanad att väcka densamma, ty man kan väl icke säga, att friheten äfven i detta fall skulle medföra några skadliga följder. Det är verkligen bra hårdt, att den som behöfver en och annan kanna bränvin icke skall sjelf få tillverka densamma, utan nödgas fara till staden för att der köpa den på krogen. Svenska Folket skulle nog hålla Staten skadeslös för den förlust den skulle göra i bränvinskatten, ifall full frihet till näringens bedrivande återvanns, och jag tror, att ett dylikt åtagande skulle med mycken beredvillighet uppfyllas. Jag vill icke vidare utbreda mig öfver ämnet, utan jag inskränker mig till att yrka afslag å Utskottets hemställan samt bifall till min motion.

Vidare anfördes icke och hemställandet bifölls.

Utskottets hemställanden, i fråga om ändringar i nedannämnda §§ af gällande bränvinstillverkningsförrättning, förekommo dernäst till afgörande, nemligen:

Utskottets hemställan rörande nämnda förordnings:

4:de §.

Härvid yttrade

Herr Johannes Andersson: Till stöd för sitt afslag å de här åberopade motionerna har Utskottet anført de skäl, som vid föregående riksdagar varit härför andragna. För min del kan jag dock icke godkänna dessa skäl, ty, oberäknadt den förlust de mindre jordbrukarne lida af denna lagstiftning, så minskas äfven våra statsinkomster icke obetydligt, derigenom att beskattningen är alltför hård. Utskottet har här afslagit min begäran, att minimum för bränvinstillverkning skulle nedsättas från 300 till 100 kannor per dag, men jag för min del tror, att våra mindre jordbrukare nödvändigt behöfva en så beskaffad nedsättning. Det är en sanning, att flera brännerier måst nedläggas, derföre att skatten är alltför hög, och kostbara bränvinsbränningsredskaper hafva detta år stått helt och hållet obegagnade. Jag hoppas, att Kammaren måtte noga betänka dessa förhållanden, innan den fattar sitt beslut, då jag ock vågar förutse bifall till min motion eller åtminstone återremiss å ifrågavarande hemställan rörande § 4, då Utskottet möjligen skulle kunna komma till en annan åsigt i ämnet.

Herr Johan Olsson: Som jag är en af dem, som väckt motioner om förändring i nu gällande bränvinsbränningsförrättning i fråga om minimibeloppets nedsättande från 300 till 100 kannor per dygn, så anhåller jag att om Utskottets svar på dessa motioner få yttra några ord. Bevillnings-Utskottet har behagat afslå motionerna på samma skäl, som sistlidne Riksdags Bevillnings-Utskott anförde såsom stöd för då vidtagen enahanda åtgärd, eller "att föreskriften om 300 kannor såsom den minsta tillverkning på dygn, för hvilken anmälan skulle få ske, syntes stödd på grunder, som icke utan stor fara för lagstiftningens förnämsta ändamål kunde rubbas". Detta skäl synes mig högst förunderligt och på samma

gång särdeles underhaltigt, då tillverkningsavgiften, som också tyckes vara ett af denna lagstiftnings förnämsta ändamål, vid samma riksdag rubbades ganska betydligt. — Vidare säger Utskottet, att de mindre jordbrukarnes intresse synes tillräckligt bevakadt genom den medgifna och ganska allmänt begagnade rättigheten att bilda bolag för bedrivande af bränvinstillverkning; men jag tager mig friheten fästa de ärade ledamöternes af Kammar- en uppmärksamhet på de svårigheter, som, inom vissa landskap i riket och särdeles i glest befolkade orter, förete sig vid bildande af dylika bolag, såsom t. ex. i det skogiga och bergiga Småland, hvarest finnes en mängd smärre hemmansdelar inuti landet, hvilka möjligen skulle kunna vilja begagna en dylik utväg att förädla sina produkter, men som deruti förhindras af många missgynnande omständigheter. Om nu en större possession finnes i granskapet och egaren deraf anlägger ett större bränneri, hvilket merendels är fallet i de trakter, som ligga ner åt hafs-kusten, så nödgas de smärre jordbrukarne att, för afsättning af sådana jordbruks- alster, som de möjligen icke behöfva, eller icke kunna eller våga använda på sina ladugårdar, emedan de måste förvandla dem till penningar för att kunna betala räntor och skatter, hvilka utgå i kontanter, — så nödgas dessa, säger jag, att mången gång transportera dessa sina produkter flera mil, innan de vid den stora fabriken få dem försålda. Det möjligen blifvande öfverskottet har då mycket sammansmält genom den dyra transporten, hvarigenom, för hela orten räknadt, många tusen dagsverken, stort foderförråd äfvensom mycken gödsel gått förlorade; denna sednare artikel, som för den mindre jordbrukaren isynnerhet är af ofantligt stort värde, då han icke har råd och tillgångar att förskaffa sig artificiella gödnings- ämnen. Det ser således ut, som man skulle anse den mindre jordbrukarens åker och äng vara af annan och starkare natur än den större jord- egarens, då man sålunda vill beröfva honom den spillning, som faller efter hans dragare. Men han går i mistning ej blott häraf, genom det att ho- nom förnekas bränvinsbränning i mindre partier, utan äfven af affallet vid en dylik näring, som, enligt vetenskapsens på sednare tider lemnade intyg, är ett nyttigt och sundt utfodrings- och gödningsämne för kreaturen.

Jag vill icke längre uppehålla tiden utan återoppar såsom vidare stöd för min åsigt Herr Per Nilssons från Christianstads län Betänkandet vid- fogade reservation mot denna punkt, samt yrkar afslag å Utskottets hem- ställan och bifall till motionerna.

Herr von Troil: Det är med dessa motioner alldeles samma för- hållande som med Thors bockar; sagan förtäljer nemligen, att dessa hvarje dag slagtades, men hvarje morgon uppstego lika krya och raska. Så äf- ven dessa motioner. De förekomma och vederläggas hvarje riksdag; man ådagalägger klart och tydligt skadan och faran att nedsätta minimum af tillverkningen under hvad den nu är, men ingenting hjälper, ty det oak- tadt återkomma de ändock alltid ånyo. Emellertid tror jag, att diskussio- nen härom vid sistlidne riksdag var så grundlig, att jag nu icke behöfver vara vidlyftig vid bemötandet af motionärernes förslag, som gå ut på att det minsta tillverkningsbelopp på dygn, för hvilket anmälan skulle få ske, måtte nedsättas till 100 kannor. Jag ber dock få erinra, att man nu har rätt att beräkna underbränvin till belopp af 20 procent, och att, om

detta förslag går igenom, minsta tillverkningen skulle kunna blifva 80 kannor på dagen, hvadan detta ofelbart skulle leda derhän, att vi inom kort tid hade husbehofsbränningen återinförd, eller åtminstone att vi med snabba steg närmade oss dertill. Hvad dessutom beträffar orättvisan deruti att icke minimum nedsattes till 100 kannor på dygn, så ådagalade under den sist hållna diskussionen en talare — om jag ej missminner mig alltför mycket var det Herr Kinmanson — ganska tydligt att med lika skäl skulle man kunna påstå, att de jordegare, som icke innehafva så stora hemmansdelar, att de kunna bränna 100 kannor om dygnet, äfven, efter förändringens genomförande, skulle kunna påstå sig lida lika stor orättvisa, som nu vederfares dem, hvilka klaga öfver det minimum som nu finnes, och hvar skulle väl gränsen slutligen sättas? Säkerligen skulle med hvarje riksdag förslag härom framställas, utan att någon viss gräns kunde finnas, om vi icke fasthålla den princip i detta fall, som en gång blifvit fastställd. Jag ber dessutom att få fästa uppmärksamheten derpå, att om nedsättningen möjligen skulle kunna medföra fördel för en och annan jordbrukare, så skulle den dock otvifvelaktigt för de flesta medföra stora olägenheter, ty bränvinsbränningen är numera icke af samma beskaffenhet som den fordom var, då den snart sagdt af alla kunde utöfvas; den har numera öfvergått till en konst, ja nära nog till en vetenskap, och jag beklagar, att denna icke är så känd inom vårt land, att vi, såsom i andra länder sker, kunna tillgodogöra oss all den fördel, som genom spritens utdragande ur råämnet kan industrien beredas, men jag hoppas ändå att vi skola komma så långt, när näringen en gång blir en fullkomlig fabriksnäring, som på vetenskapliga grunder bedrifves. Nu är det icke möjligt att på alla ställen anskaffa brännmästare, för att, så att säga, vetenskapligt leda handteringen, ty nu behöfva dessa hafva verkligen goda kunskaper i kemi och fysik, annars får bränvinsbrännaren dyrt betala de misstag som i handteringsens bedrifvande begås. Min tanke är således den, att om Riksdagen skulle bifalla den begärda nedsättningen, skulle ganska många af de mindre jordbrukarne derpå göra sig olyckliga, och till ett sådant resultat vill jag icke bidra.

Deremot anser jag, att skäl förefinnas att borttaga det nu bestämda maximum af tillverkning för hvarje dygn, ty då först blef näringen en verklig fabriksnäring, och då först kunde vi börja täfla med utländska nationer, som sjelfva tillverka all den sprit de behöfva; då först kunde vi ock möjligen hoppas att fabricera denna vara för export. Som jag likväl tror att tiden ännu icke är inne för borttagande af maximibestämmingen, så vill jag nu ej yrka derpå, helst man icke bör rubba den verkligt nyttiga och ändamålsenliga lagstiftning vi i detta ämne hafva kunnat åstadkomma, förr än mycket talande skäl dertill förekomma.

Visserligen klagar man ock deröfver, att den mindre jordbrukaren nu icke blir i tillfälle att begagna drank till utfodring af sina kreatur, och jag medger att skäl måhända kan finnas till en dylik klagan, ty jag måste bekänna, att jag aldrig tillhört deras antal, hvilka ansett och anse drank vara skadlig för kreaturen, utan tror att denna är ett för dem ganska användbart och nyttigt näringsämne; men, såsom jag förut påpekade, många mindre jordbrukare skulle säkerligen förstöra sig på bränvinsbränning i mindre skala, och då är förlusten af drank, såsom hjälpmedel

i utfodringen, af mindre vigt, än att hela hushållningen skulle störta öfver ända. Jag tror ock, att en hvar, som vill med opartisk blick skåda förhållandena, sådana de verkligen äro, måste medgifva att, oaktadt bryd-samma konjunkturer, jordbruket ändock oupphörligt gått framåt, och nu befinner sig på långt högre ståndpunkt, än under den tid då husbehofs-bränningen florerade inom vårt land.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, kan jag för min del icke annat än yrka afslag å motionerna och bifall till Utskottets ifråga-varande hemställan.

Herr Wener: Att denna fråga åter dyker upp för hvarje riksdag synes snarare bevisa, att den bränvinslagstiftning, vi för närvarande ega, icke är så ändamålsenlig och förträfflig, som den föregående talaren påstod, än motsatsen. Jag vill visst icke bestrida, att denna lagstiftning på det hela onekligen gjort landet ganska godt genom minskaude af missbruket af rusgifvande drycker, men att den i öfrigt förorsakat ganska stora förluster läser väl icke kunna förnekas. Det förundrar mig verkligen, att Utskottet för sitt afstyrkande nu begagnar samma motiv, som användes vid förra riksdagen, då frågan enligt min åsigt nu ingått i ett helt annat skede, sedan Riksdagen beslutat att bränvinsbränningstiden skall fördelas i 14 terminer. Utskottet säger således: "bränvinstillverkningen bör småningom och med den varsamhet bestående förhållanden kräfvat, samlas på få och stora fabriker." Det var denna åsigt som gjorde sig gällande vid inskränkningen af husbehofsbränningen, men vid öfvergången derifrån har till följd af en omätlig påtryckning från den allmänna opinionen en skadlig öfverdrift inträdd, som äfven visat sina verkningar i den särskilda lagstiftning, som för bränvinsförsäljning blifvit vidtagen. Vidare yttrar Utskottet: "en nedsättning i det stadgade minimibeloppet skulle bidra till små bränneriers återutspidande öfver landet och sålunda utgöra en vådlig återgång från ett system, som redan utöfvat en särdeles lycklig verkan på nationens tillstånd i både moraliskt och fysiskt afseende." Jag kan icke inse att detta står i något egentligt sammanhang med förevarande fråga, ty så länge kontrollen bibehålles, uppstår alldeles ingen fara för olaglig tillverkning af bränvin, och mängden af tillverkad bränvin kan aldrig blifva större än åtgången och efterfrågan af varan. En bränvinsbrännare kan nog lika väl som en annan industriidkare göra sina beräkningar, och af de vanliga på vissa tider från kontrollbyrån utgående rapporterna angående tillverkningen för hvarje termin kan han temligen noggrannt beräkna ställningen af sin affär. Bränneriernas antal bör ej heller kunna så särdeles mycket ökas. De utgöra för närvarande ett antal af omkring 600 stycken; antager man nu ett minimum af 100 kannor om dygnet, gör detta för hvar och ett, under en tid af sju månader, ett belopp af 17,500 kannor, och om man vidare förutsätter att brännerierna skulle stiga till ett antal af 800 stycken, så skulle de på den angifna tiden kunna tillverka 14,000,000 kannor. Det är nog troligt, att ett och annat bränneri tillverkar mycket mer än 100 kannor om dagen, men jag har svårt att tro, det bränneriernas antal skall i någon högre grad stiga, ty det finnes redan fullt så många som behövas, och de som kunna befinnas öfverflödiga finna nog snart nödvändigheten af att afsluta

sin verksamhet. Ytterligare anför Utskottet: "att inför en dylik betänklighet (som förut blifvit anford) hvarje enskild närings fordran på tillgodoseende genom bränvinstillverkningens vidsträcktare frihet uti det ifrågasvarande hänseendet måste gifva vika". Jag talar nu icke för närings fördel, utan jag skådar frågan endast från synpunkten af Statens, af nationens fördel, och då tror jag att landet icke har råd att årligen förlora omkring två millioner, som nu förlusten utgör, då man deruti inberäknar förlusten å affallet efter tillverkningen, som ingalunda utgör någon obetydlighet. Den höga importtullen hindrar icke import af denna vara, ty oaktadt skilnaden emellan importtullen och tillverkningsafgiften med tillägg af importkostnaden kan man dock med fördel importera bränvin, och i allmänhet ställa sig prisen så, att den utländska varan kan införskrifvas med endast en förlust af 2 å 3 öre per kanna för importören. Slutligen säger Utskottet, att de mindre jordbrukarnes intresse synes vara tillräckligt bevakadt genom den medgifna och ganska allmänt begagnade rättigheten att bilda bolag för bedrivande af bränvins tillverkning, men jag kan för min del icke se annat, än att förlusten af produkter, äfven om sådana bildas, ändock blir lika stor.

Svåraste punkten med en ifrågasatt nedsättning af minimum kommer man till, då fråga blir om kontrollerna, som naturligtvis alltid måste blifva större och följaktligen kostsammare och dyrbarare vid flera smärre än vid några få större brännerifabriker. Om man antager att bränneriernas antal blir 800, och att tvänne brännerier skulle hinna skötas af en kontrollör, så skulle dessa sednare antal blifva 400; bestämmes derefter arvodet för hvar och en af dem till 5 R:dr om dagen, och dermed böra de kunna vara ganska väl belätne, då de i öfrigt hafva allting fritt på stället, så gör detta för 220 dagar, då jag deruti inberäknar deras rese-dagar af 1,110 R:dr för hvarje kontrollör, eller tillsammans 440,000 R:dr, så att på en tillverkning af 14,000,000 kannor belöper sig kontrolleringskostnaden till något mer än 3 öre per kanna. Jag vet icke huru mycket kontrollen för närvarande kostar, men jag tror att man borde öka tillverkningsafgiften något, så att den motsvarade den förhöjda kostnaden för kontrollen, heldre än att afslå den fordrade nedsättningen i minimum endast på den grund, att kontrollkostnaderna skulle blifva alltför dryga, ty hvad varan blir dyrare i bevillnings erläggande, blir den billigare i produktions- eller tillverkningskostnad, och landet får ändock vinsten af produkterna på köpet.

Vid förra riksdagen sade man, att dranken numera vore öfverflödig, då man på så lång tid icke haft den till hjälp vid vår ladugårdsskötsel, och denna, det oaktadt, under de sednare åren så märkbart utvidgats och förbättrats. Jag vill icke förneka, att så är förhållandet, men jag tror att densamma skulle hafva utvecklats sig i ännu högre grad, om ännu en faktor hade ingått uti denna utveckling, nemligen användandet af affallet från en förståndigt och väl ordnad bränvinsbränning, ty jag anser att värdet af detta affall är ganska betydligt och detsamma särdeles tjenligt till näringsmedel för boskaps kreaturen.

På dessa af mig nu anförda skäl yrkar jag afslag å Betänkandet i förevarande punkt, och bifall till det af Herr Per Nilsson från Christian-

stads län, uti dess Betänkandet bifogade reservation, framlagda förslag, att minsta tillverkning af bränvin må bestämmas till 100 kannor om dygnet.

Herr Hedlund: Jag ber att med några få ord få bemöta de yrkanden om afslag å Utskottets hemställan, som af åtskillige talare här blifvit framställda. När Kammaren under sistförflutne riksmöte afslög de då i detta ämne väckta motionerna, så hade jag trott, att, då dessa motioner nu ånyo framträdde, de ock borde vara stödda på några nya, mer kraftiga skäl, än förut blifvit andragna, men några sådana har jag alldeles icke förmärkt. Hafva några olägenheter af detta stadgande i ett eller annat hänseende egt rum? Nej, sådana hafva åtminstone icke blifvit anförda. Hafva några lagbrott derigenom åstadkommits? Derom har man sig ingenting bekant. Har superiet derigenom tilltagit? Tvärtom; man vitsordar ju från alla håll, och detta med rätta, att den nya lagstifningen i detta fall haft särdeles lycklig inverkan på vårt folks sedliga förhållanden. Det skulle då väl vara de ekonomiska förluster, som denna författning förorsakar, hvilka böra antagas ligga till grund för de yrkanden, hvarmed motionärerne framträdt. Nå väl; hvilka hafva då drabbats af dessa förluster? Härom har icke ett ord blifvit anfördt, men deromet finner man från alla landsändar bevis på de bästa resultatet äfven i ekonomisk förkofran, härledande sig just från denna så mycket öfverklagade bränvinslagstiftning. Hvaruti bestå då väl slutligen dessa ekonomiska förluster? Den siste talaren uppgaf visserligen, att de skulle utgöra en rund summa af 2 millioner R:dr, men han lemnade icke den aldra ringaste ledning för omdömet, hvarifrån man skulle kunna spåra källan till alla dessa förluster, och hvaruti de bestå. Deromet skulle jag vara färdig att tro, att förlusterna för vårt land skulle blifva ofantligt mycket större och stiga till summor, vida högre än 2 millioner årligen, om de mindre jordbrukarne i allmänhet åter skulle börja befatta sig med bränvinsbränningen, ty, såsom en föregående talare anmärkt, man bedrifver icke denna näring nu på samma sätt som fordom, och skulle alla Sveriges jordbrukare anlägga lika många brännerier, då tror jag verkligen, att vi finge väl många af den sorten och att förlusterna skulle blifva oerhörda. Man måste väl inskränka antalet af dem, som nu förhindras att idka bränvinsbränning och derigenom anse sig göra ekonomisk förlust, till "en och annan"; men äfven detta behjertar jag, ehuru jag på samma gång tror, att de i det hela icke göra någon förlust på denna inskränkning i deras fria förfogande öfver deras egendom, ty den mindre jordbrukaren har mycket större verklig fördel uti att nedlägga sitt arbete och sina tillgångar på förbättring af sitt jordbruk och sin ladugårdsskötsel, ty då har han ett fast och säkert kapital uti sin egendom, än uti att använda dem uti en så osäker och fluktuerande rörelse som bränvinsbränningsnäringen, der en person med ringa tillgångar kan på en gång blifva fullkomligt ruinerad, hvarpå ock ganska många sorgliga exempel skulle kunna anföras. Jag tror icke, att vi böra fästa oss vid att "en och annan" vid gynnande konjunkurer äfven haft fördel af sin bränvinstillverkning, ty sådant kommer i sanning icke alla till godo. Vi böra betrakta denna fråga ur statsekonomisk synpunkt, och ehuru jag behjertar deras förhållanden, hvilka anse sig göra årliga förluster genom den nu gällande inskränkingen i

rättigheten att tillverka bränvin, så vill jag dock icke, att man skall drifva saken så långt, att man nu skulle öfvergifva en lagstiftning, som redan ända från sin första tillämpning visat de mest förmånliga och gynnande resultat.

Slutligen ber jag att få erinra att vid representationsreformens genomdrifvande stor farhåga förefanns hos ganska många att antaga det hvilande förslaget, då de föreställde sig att, till följd af den öfvervigt landsbygdens representanter skulle komma att i Andra Kammaren förete, man snart nog skulle få se en återgång till de gamla småpannorna, och i högsta grad glädjande var det derföre, att Kammaren, genom sitt vid sistlidne riksdag fattade beslut i detta ämne, visade att landtmannaintresset är något helt annat och vida skiljdt från bränvinsintresset, hvars gifna konsekvens vore återinförandet af husbehofsbränningen med alla dess vedervärdigheter. Då det visat sig, att bränvinskonsumtionen alltid ökat till följd af riklig tillgång på varan, så hoppas jag, att denna Riksdag icke skall medgifva någon återgång till det gamla småpannesystemet, derom ingen, som älskar sitt land och dess förkofran i sedligt och ekonomiskt hänseende gerna kan vara angelägen, och under denna förhoppning yrkar jag bifall till Utskottets nu föredragna hemställan.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Då jag inom Utskottet deltagit i denna frågas afgörande, ber jag att här få yttra några ord.

Såsom af Utskottets Betänkande synes, har jag reserverat mig mot dess beslut, och jag anhåller att nu få närmare utveckla de skäl, som bestämt mig dertill.

Man har här sagt, att motioner i detta ämne förekommit vid hvarje riksdag allt sedan vår nya bränvinslagstiftning kom till stånd. Vill Staten att folket skall uppfylla sina skyldigheter, så bör det äfven ega rättigheter. Under den nuvarande lagstiftningen kunna de mindre jordbrukarne icke anlägga brännerier och der sjelfve tillgodogöra sig sina produkter, utan de inkastas i spekulationer och transaktioner, som ofta blifva högst vådliga för dem. Om minimibeloppet nedsattes, skulle den mindre jordbrukaren kunna sjelf använda sina produkter och behöfde då icke falla i kapitalisternes händer, hvilket alltid åsamkar honom förlust.

Det har visserligen blifvit taladt om, att de mindre jordbrukarnes intresse är tillräckligt bevakadt genom den medgifna rättigheten att bilda bolag för bedrifvande af bränvinstillverkning, men i mera glest befolkade orter är sådant omöjligt.

Man har äfven påstått, att bränvinet skulle blifva dyrare för den, som endast producerade 100 kannor på dygnet. Detta kan väl vara sannt, nemligen då man ej tager i beräkning den fördel, som tillgången på affallet bereder tillverkaren. Det är numera faktiskt upplyst, att detta affall är särdeles nyttigt till utfordring af kreatur, och beräknar man den nytta den mindre jordbrukaren skulle kunna för sin ladugård hemta utaf affallet, äfvensom att transportkostnaderna blifva mindre, då han bränner sjelf, tror jag ej att bränvinet skall komma att stå honom dyrare än andra.

Slutligen har man också sagt, att det skulle blifva svårt att få kontrollörer till de många små brännerier, som skulle komma att uppstå, och att kontrollen i alla händelser skulle blifva dyrare. Hittills har det ej visat sig vara brist på kontrollörer, utan tvärtom hafva en mängd sökande anmält sig till hvarje sådan tjänst. Jag tror därför icke, att man behöfver befara någon svårighet att finna kontrollörer, och då en sådan väl skulle kunna utöfva tillsyn öfver 2 eller 3 närbelägna brännerier, kan jag ej heller se, att kontrollen behöfver blifva dyrare än nu.

På dessa skäl yrkar jag afslag å Utskottets förslag och bifall till min reservation.

Herr Ahlgren: Den värde representanten från Malmö har här talat om en gammal historia, angående Thors bockar. För min del tror jag, för att fortsätta talet om bockar, att man begått en sådan, då minimibeloppet för tillverkning af bränvin begränsades till 300 kannor, och jag har nu begärt ordet för att, så vidt på mig beror, få denna bock slagtd.

Det har här blifvit sagdt, att en nedsättning af minimibeloppet till 100 kannor skulle vara första steget till återinförande af den fordna husbehofsbränningen. Nej, det är en åtgärd att undanröjda en orättvisa, som för närvarande eger rum, och förhållandena äro nu helt annorlunda gestaltade än vid de tider då husbehofsbränningen existerade, så att man ej behöfver befara, att densamma skall återkomma.

Dessutom är minimibeloppets bestämmande till 300 kannor helt godtyckligt; jag har åtminstone icke hört någon grund därför uppgifvas. Nu skulle man visserligen kunna säga, att det vore lika godtyckligt att bestämma minimum till 100 kannor, men derigenom skulle åtminstone en fördel beredas de mindre jordbrukarne, då desse, genom att sjelfve bränna bränvin, kunde, på samma gång de sjelfve tillgodogjorde sig sina produkter, äfven erhålla tillgång på affallet vid tillverkningen, hvilket, på sätt känt är, befinnes vara af stor vigt för deras jordbruk. Att för bränvinstillverkning ingå bolag, hvilket jag hört tillstyrkas, medför ej för jordbrukaren samma fördel, ty derigenom beredes dem ej lika tillgång på affallet, som om de bränna hvar för sig.

Nyss resonnerades om den konst och det vetande, som skulle fordras för ett rätt bedrivande af bränvinsbränningen. Det är väl möjligt, att härtill fordras åtskilliga insigter, men jag tror, att allmogen skall snart tillägna sig dessa.

Det sades äfven att det skulle vara nyttigt att bibehålla det nuvarande minimum, så att ej den mindre jordbrukaren inleddes på en bränvinstillverkning, som skulle blifva för honom förlustbringande och till med olycklig, men så långt i öfverflödig omtanke tror jag ej att lagstiftaren bör gå för landtbrukaren; ty nog vet han hvad med hans verkliga fördel är förenligt.

Jag anser visserligen, att Statens inkomster böra betryggas, äfvensom att man ej får göra kontrollkostnaderna alltför stora; men jag kan ej i den ifrågavarande nedsättningen af minimum se någon fara hvarken för att besagde inkomster skulle minskas eller att kontrollkostnaderna skulle så betydligt förökas, att de ju ej skulle kunna bäras; och hvad särskildt angår ordandet derom att de, som anmält sig att bränna 100 kannor, skulle

kunna begagna sin tillverkningsrätt till att bränna endast 80 kannor per dygn, så är det ju lätt att ändra 21 § i Bränvinstillverknings-förordningen hvilken medgifver att, om undertillverkning egt rum, så får af den erlagda afgiften återlyftas så stor del som mot undertillverkningen svarar, men att hvad tillverkaren sålunda må återlyfta ej får öfverstiga en femtedel af den erlagda afgiften.

På dessa och de af Herr Per Nilsson i hans reservation åberopade skäl påyrkar äfven jag, under hemställan om afslag på Utlåtandet, bifall till i samma reservation framställda förslag.

Herr Medin: Ehuru jag ej reserverat mig emot Utskottets Utlåtande tillhörde jag dock minoriteten derinom, ty jag önskade minimibeloppets nedsättande till 100 kannor. Orsaken hvarför jag ej reserverade mig mot Utskottets beslut är den, att vi ej ega någon säkerhet för att icke, om vi nu nedsätta minimibeloppet till 100 kannor, en kommande Riksdag åter höjer detta belopp kanske ända till 400 eller 500 kannor, hvarigenom de jordbrukare, som emellertid anlagt mindre brännerier, skulle förorsakas ytterligare förlust.

Denna fråga har nu varit före vid så många riksdagar, att man börjar blifva temligen ledsen vid den. Hvarje gång har man hittat på nya skäl för att förhindra de mindre jordbrukarne att komma i åtnjutande af de fördelar, som nedsättningen skulle för utvecklingen af deras jordbruk medföra.

Vi, som bo i Småland, hafva mycken jord, på hvilken vi ej kunna sätta annat än potates. Enahanda är förhållandet i Norra Skåne. Nu går det väl an, så länge vi kunna använda denna potates vid våra egna brännerier eller kunna få sälja den till våra grannars. Men om man medgifver brännerierna ett obegränsadt maximum och förhöjer minimum för tillverkningen, så komma brännerierna att förvandlas till stora fabriker, som förläggas till våra sjöstäder, och derefter komma rudimaterierna för tillverkningen att hemtas utrikes ifrån. Jag beklagar detta, ty icke kan det blifva lyckligt för landet.

En talare från Malmöhus län har sagt, att vi ej skulle ega nog skicklige brännmästare. Men just inom denne talares eget län och i synnerhet inom Christianstads län finnas brännmästare, som äro till och med skickligare än de Tyske. Dessutom måste nu för tiden hvarje bränvinsbrännare sjelf sätta sig in i konsten och studera den för att kunna kontrollera sin brännmästare.

Men jag skall ej trötta Kammaren vidare, utan inskränker mig till att instämma uti Herr Per Nilssons reservation.

Herr *Sandstedt* instämde uti Herr Medins anförande.

Herr Hedengren: Jag kan ej underlåta att tillkännagifva, det jag befinner mig bland deras antal, hvilka anse att det skulle vara högst skadligt om den förändring i Utskottets förslag, som nu blifvit här påyrkad, vidtoges i vår bränvinslagstiftning. Jag tror nemligen att bränvinstillverkningens inskränkning till färre brännerier än som fordom voro i gång medfört en så stor fördel för vårt folk i såväl sedligt som fysiskt och ekono-

miskt hänseende, att det enligt mitt förmenande icke ens borde kunna sättas i fråga att nu åter genom nedsättning i minimibeloppet för den dagliga tillverkningen öka bränneriernas antal och derigenom tillverkningsbeloppet, hvilket otvifvelaktigt skulle hafva till följd, att superiet tilltoge, hvarigenom armodet skulle tillväxa till ännu ytterligare tunga för vår redan förut så kostsamma fattigvård. Få torde väl finnas, som bestrida att bränvinet varit egentliga orsaken dertill, att utgifterna för fattigvården så oerhördt tillväxt.

Jag kan ej medge, att, som här blifvit idkeligen upprepadt af bränvinstillverkningens vänner, det medför en *verklig* fördel för jordbruket att hafva ett bränneri i sitt grannskap, till hvilket man kan försälja sin potates och hvarifrån man kan i utbyte få hemta drank. Om man nu anser dranken vara ett billigt foderämne, så torde dock med säkerhet kunna påstås, att de produkter af kött, mjölk, smör och ost, som deraf frambringas, äro af underhålligt värde och ur stånd att betinga höga priser på världsmarknaden. Men om man äfven vill medgifva, att tillgången på drank skulle innebära en fördel, så motväges den deraf, att jordbrukaren genom bränneriets närhet lätt lockas att till alltför stor utsträckning odla potates. Man vet huru mycket arbete det kostar att, synnerligen på lerhaltig jordmån och under kalla och regniga höstar, skörda denna växt, huru mycket gödsel och arbete för dess odlande erfordras och huru jorden derigenom utsuges på all växtkraft, om ej denna underhålles genom stark gödning, hvartill artificiella gödningsämnen ofta måste användas, om icke den öfriga åkerjorden skall blifva alldeles utan gödsel. En sak, hvarvid man icke kan undgå att fästa särdeles stor vikt, är den erforderliga kontrollen på tillverkningen. Denna är redan nu svår med det antal brännerier, som för närvarande finnas. Skulle nu minimum nedsättas och brännerierna till följd deraf mångdubblas, så blefve naturligtvis ännu svårare att åstadkomma nödig kontroll.

Den stora nationalförlust, som nu drabbar landet derigenom att dess dyrbara produkter i stor mängd *uppbrännas* i bränvinspannan, i stället för att exporteras vare sig i förädlad eller oförädlad form till motvigt mot den stora importen, skulle naturligtvis ökas till en högst betänklig grad, om bränvinsbränningen utvidgades. Denna förökning i tillverkningen skulle otvifvelaktigt hafva till följd nedsättning i priset på bränvin och dettas förökade konsumtion, och om man antager att denna tillverkning skulle medföra vinst, så frågas: hvem skall betala denna vinst, om ej till största delen arbetaren, hvilken redan förut befinner sig i den mest betryckta ekonomiska ställning och måste till en ej obetydlig del underhållas med allmosor. Dock, det är icke allenast hans yttersta skärf, som ofta skulle åtgå till inköp af den förderliga rusdrycken, utan hans helsa och genom svält tärda krafter skulle derigenom alldeles uttömmas; ty om priset på bränvinet nedsättes, så sätta de ringa medel, vare sig arbetsförtjänst eller allmosor, som han kan disponera öfver, honom i tillfälle att förtära ett större quantum sprit, än om priset vore högre. För min del kan jag därför ej finna det vara annat än en fördel, om arbetaren för en viss summa får ett mindre quantum sprit, ty då blir åtminstone hans kropp mindre förderfvad.

Om nu de landtbrukets produkter, hvilka användas till bränvinsbränning, i stället användes till produktion af kött, smör och ost, hvilken *verklig* vinst skulle ej allenast landtbrukaren deraf kunna hemta utan äfven hela landet? Man synes här ifrå för anläggandet af bybrännerier; jag tror det skulle vara vida lättare att inrätta *bymejerier*, hvilkas anläggning också skulle komma att kosta betydligt mindre. Vi hafva numera för våra ladugårdsprodukter erhållit en stadgad marknad i England och till någon del äfven i Tyskland (den gödboskap, som ej med fördel kan säljas i England, finner nemligen afsättning i Tyskland, der fordringarne på varans godhet äro mindre); men om vi vilja åstadkomma produkter, som kunna med fördel afsättas på dessa orter, så tror jag ej, att man får begagna drank till utfodring. Vinsten af att afsätta våra ladugårdsprodukter utrikes är ej så liten. I medlersta Sverige hafva vi för smör, som sålts i England, i dessa dagar fått 75 öre skålpundet och det *netto*.

Om det ej är möjligt att kunna med vinst drifva landtbruk utan bränvinsbränning, så är jag och många med mig mycket att beklaga. Jag tillåter mig att här omnämna, att jag har en del af min egendom utarrenderad för ett årligt arrende af 15 R:dr tunnlandet för bästa åkerjorden och för den sämre i förhållande derefter, dock med lemnad rättighet för arrendatorn att betala större eller mindre del af arrendet med mjölk. En och annan af dessa arrendatorer hafva betalt ända till halftva arrendet med mjölk, levererad vid hufvudgården till 16 öre per kanna om sommaren och 18 öre på vintern, till hvilket pris mjölk äfven från andra ställen i grannskapet uppköpts, då konjunkturerna det medgifvit; eljest har priset för hela året varit 16 öre per kanna. Om vi i allmänhet här i landet ville slå oss på att, i stället för bränvin, producera mjölk, så skulle vår ställning vara långt bättre; vi skulle kanske snart nog stå på samma lyckliga ståndpunkt som Holstein och Danmark, och vi skulle då se stora summor för hvarje år strömma in i landet i betalning för exporterade ladugårdsprodukter, och vi skulle då icke behöfva med ångsan se huru silfret strömmar ut ur landet till betalning för vår öfverimport.

På nu anförda skäl motsätter jag mig på det högsta den yrkade nedsättningen af minimibeloppet och hemställer att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Med Herr Hedengren instämde många ledamöter.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: En af de föregående talarne har yttrat, att en bland farhågorna för det nya representationssättets införande var att landtmannaintresset skulle blifva så öfvervägande, att småpannorna skulle åter komma i gång. Jag har dock ännu icke hört, att någon af Kammarens ledamöter yttrat sig för en sådan återgång och jag skulle vara den siste att göra det; ty bränvinsbränningen måste väl numera betraktas endast såsom en fabriksrörelse. Men är det nu en fabriksrörelse, hvarföre föreskrifva så tränga gränser för densamma, då sådana icke äro stadgade för andra fabriksrörelser.

Samme talare yttrade äfven, att han visste, att ekonomiska förluster inträffat i följd af den nya bränvinslagstiftningen. Här vid lag kan mycket sägas både för och mot. Huru mycken säd användes icke vid de större

brännerierna med 1,000 kannors daglig tillverkning? Ehuru det vore önskligast, att de hufvudsakligen konsumerade potatis, låter detta sig dock icke göra i följd af den större transportkostnad potatisen drager. Men om nu en mindre jordbrukare, som har en mängd potatis och kan uppsätta ett bränneri, kunde sjelf förädla sina produkter, huru stor besparing skulle icke för honom uppstå, derigenom att han sluppe föra sina produkter till ett annat, ofta aflägsset beläget bränneri, och sedan återföra dranken till sin ladugård?

Utskottet har för sitt afstyrkande af de i ämnet väckta motionerna begagnat till en del samma motiver som vid förra riksdagen, bland andra det att bränvinsbränningen vore förderflig och därför borde så småningom begränsas. Först ansågs att bränvinsbränningen borde till två månader inskränkas, men man fick dock medgifva densamma utöfvande under flera månader. Jag tror icke att, äfven ur fabriksintressets synpunkt, det skulle medföra någon fara att tillåta minimibeloppets nedsättning till 100 kannor.

Det har blifvit sagdt, att denna fråga ständigt återkommer, men att några nya skäl för densamma icke blifvit framlagda. Jag anser dock att de redan anförda äro tillräckliga, och jag tror med säkerhet att denna fråga skall återkomma till dess den får sin tillbörliga lösning. Jag kan således icke inse annat, än att det finnes öfvervägande skäl, som tala för att detta minimum en gång måste bestämmas, så att man kan få någon stadga i bränvinsbränningslagstiftningen. Då man vill hafva få men mycket stora brännerier, torde man äfven medgifva, att dessa brännerier komma att hufvudsakligen använda bättre spannmål, såsom råg och hvete, hvilka sädesslag äro mera gifvande än andra. Följden deraf skulle blifva att potatis och slösäd komme att begagnas till kreaturens utfodring. Man kan visserligen säga att detta skulle bidraga till ladugårdsskötselns förkofran, men denna befordras lika mycket genom att för ladugården använda drank.

Jag kan således icke annat än instämma i Herr Per Nilssons från Christianstads län reservation.

Herr Anders August Anderson: En bland de förste talarne har framhållit den åsigt, att det skulle vara till gagn om bränvinsbränningen endast drefves i större fabriker. Deraf följer, att enligt hans uppfattning de mindre brännerierna äro skadliga. Jag rår icke för att jag har en motsatt åsigt; ty om bränvinsbränningen inskränktes till större fabriker, skulle deraf uppstå den olägenhet, att produkterna måste forslas lång väg till brännerierna, och tillverkningen i följd af den ökade fraktkostnaden fördyras. Dessutom är äfven klart att vid de större brännerierna skulle uppkomma en mängd affall, som icke kunde tillgodogöras; hvaremot detta affall vid mindre brännerier skulle med fördel användas till kreaturens utfodring. Derigenom skulle uppstå en icke obetydlig vinst för de mindre jordbrukarne och således äfven för landet.

Samme talare yttrade, att denna fråga återkommer hvarje riksdag. Ja det är sannt; men lika sannt torde det ock vara, att en fråga, så rättvis och billig som denna, ständigt skall återkomma ända till dess den blifver nöjaktigt löst.

En annan talare har sagt, att några nya motiver icke blifvit framlagda. Jag tycker dock att de skäl, som förut blifvit anförda, äro så många och så giltiga, att jag icke vet hvilka nya skäl skulle kunna framdragas. Dessutom har jag ännu icke hört, att de redan andragna skälen blifvit vederlagda. Sista Riksdagen erkände billigheten deraf att äfven de mindre jordbrukarne skulle kunna bränna bränvin, derigenom att den medgaf en restitution af 300 kannor och så ordnade bränningen, att den fick företagas äfven under en half månad.

Jag kan derföre ur rättslig synpunkt icke finna annat, än att reservanten har fullkomligt rätt i sitt yrkande, hvilket jag anhåller att få biträda.

Herr Friherre Alströmer: Den fråga, som nu utgör föremål för öfverläggning, har inom Utskottet blifvit grundligt behandlad, och åsigten om lämpligheten af nu gällande stadgandes bibehållande var så öfvervägande att votering icke ens ifrågasattes. Det kan derföre icke annat än förundra mig, att så många ledamöter här uppträdt och yrkat ändring i Utskottets hemställan och bifall till motionärernes förslag, helst enahanda förslag förra riksdagen lemnades utan afseende. Dessutom torde det, sedan Första Kammaren bifallit Utskottets hemställan, icke vara skäl att länge diskutera denna fråga.

Jag ber dock att till besvarande få upptaga en och annan anmärkning, som här blifvit gjord.

Det har yttrats, att Utskottet använt samma motiver denna och föregående riksdag. Jag tror, att då fråga är om en ekonomisk författning, hvilken så som denna ingriper i en mängd förhållanden, man bör kunna påräkna, att majoriteten denna riksdag vidhåller samma åsikter som den vid den förra uttalat, helst några kraftigare skäl, än de af motionärerne anförda, icke tillkommit. Ett motsatt förhållande skulle, enligt min öfvertygelse, verka särdeles menligt för landet.

Vidare har man sagt, att meningen med förslaget ingalunda är att återgå till husbehofsbränningen. Ja, det tror jag nog att man icke vill en återgång till dessa 30,000 bränvinspannor, men man är på god väg dertill, om man nedsätter minimibeloppet för bränvinstillverkningen.

En talare har yttrat, att frågan kommit i ett nytt skede, derföre att förra Riksdagen beslutat, att bränvinsbränning skulle få ega rum under fjorton terminer i stället för det färre antal, som förut var bestämdt. Jag ber dock att få fästa hans uppmärksamhet på, att frågan härigenom icke kommit i något nytt skede, ty beslutet härom vid sista riksdagen fattades innan förslaget om minimibeloppets nedsättning förekom till afgörande.

Skulle en dylik nedsättning kunna komma i fråga, följer deraf konsekvent att maximum också borde höjas, men derför har ingen enda röst höjt sig.

Man har vidare sagt, att nu gällande stadgande innebär en orättvisa. Jag tror dock att rättvisa eller orättvisa blir densamma, ehvad minimum sättes till 100 eller 300 kannor.

Jag kunde hafva åtskilligt att tillägga; men då frågan synes mig tillräckligt utredd, inskränker jag mig till att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Reutercrona: Jag kan icke afhålla mig ifrån att gifva uttryck åt min stora belåtenhet med och lifliga erkänsla för Utskottets Utlåtande uti ifrågavarande punkt af Betänkandet, hvori Utskottet framhållit och häfdat den rigtiga grundsats, att bränvinslagstiftningens högsta och förnämsta ändamål är sedligt, genom att söka förebygga bränvinets missbrukande, hvarföre jag varmt yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Murén: Äfven jag har deltagit i Utskottets Betänkande och tillhört dess pluralitet, och jag anhåller derföre att få tillstyrka bifall till Utskottets hemställan.

Till hvad den Utskottsledamot, som nyss yttrade sig i frågan, anført, ber jag att få lägga några ord.

Det har blifvit sagdt, att ifrågavarande lagstiftning icke är fullt ändamålsenlig. Jag tror det äfven, men det är blott få lagstiftningar, som kunna sägas vara fullkomliga; och att komma till fullkomlighet härutinnan är en svår sak. Att frågan hvarje riksdag återkommer, beror af helt andra omständigheter. Det är traditioner från föregående tider som uppdyka, men hvilka jag hoppas så småningom skola försvinna. Jag skulle önska en större frihet i denna lagstiftning och jag skulle också, i likhet med en annan talare, önska att äfven de mindre jordbrukarne kunde få tillverka bränvin; men detta strider emot en princip, som gjort sig gällande, den nemligen, att de smärre jordbrukarne icke få sköta sig så som de sjelfve finna för godt, emedan detta icke är förenligt med Statens intressen. Denna princip må vara riktig eller icke, den måste dock vidhållas.

Det har blifvit framhållet, att det skulle vara till nytta, om minimibeloppet nedsattes ända till 80 kannor, men ingen har yttrat sig huruvida det icke vore bättre att låta bränvinsbrännarne tillverka huru stort kannetal som helst om dagen. Detta tror jag skulle vara det enda korrektivet mot småpannorna. Erfarenheten från andra länder, der bränvinstillverkningen icke är inskränkt inom några gränser, har visat att så är förhållandet. I anledning af hvad här yttrats derom att jordbruket skulle hafva fördel af den ifrågasatta nedsättningen, ber jag att få nämna, att i Danmark, hvars jordbruk står vida högre än vårt, finnas icke några brännerier å landet, utan endast i städerna, och detta gör, att denna tillverkning der bedrifves långt mera vetenskapligt än hos oss. Det säkra i saken är, att skola vi få brännerierna ännu mindre än de nu äro, så kommer bränvinsbränningen att bedrifvas mindre ändamålsenligt än hittills. Jag tror dessutom, att det ur statsekonomisk synpunkt är skadligt att frågå den lagstiftning, vi nu hafva, och jag hoppas, att vi småningom skola komma derhån, att all bränvinsbränning å landet upphör. Man bör ihågkomma, att den nya lagstiftning, som infördes, åstadkom en stor rubbning i jordbruket hos dem, som förut företrädesvis odlat potatis. De voro då tvungne att bränna bränvin, äfven om de på förhand visste att det skulle betala sig alltför litet; ty de hade ingen annan utväg att använda sin potatis. Jag hemställer till Herrarne, om vårt jordbruk var i bättre skick då än nu. Hvad som är säkert, är att boskapsskötseln då icke var på långt när så uppdrifven som nu.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: Det har redan blifvit så mycket sagdt i detta ämne, att det icke torde vara mycket att tillägga; men det är i anledning af den siste värde talarens anförande som jag finner mig befogad att uppträda. Det kan väl icke falla en klok menniska in att anse bränvinsbränningen för annat än ett nödvändigt ondt; men så länge vi måste hafva detta onda, böra vi söka göra det så drägligt som möjligt. Klart är, att den jordbrukare, som har lätt afsättning för sina produkter, handlar oklokt om han förvandlar dem i bränvin; men då många finnas, som icke utan alltför stort besvär och kostnad kunna frakta sina produkter till afsättningsorten, böra vi göra lagstiftningen sådan, att det icke blir omöjligt äfven för den mindre jordbrukaren att sjelf förädla sina produkter. Till desse mindre jordbrukare räknar jag icke dem, som besitta $\frac{1}{64}$ mantal, utan dem som hafva ett helt eller ett halft mantal. De böra sjelfve kunna få tillgodogöra sina och grannarnes produkter och slippa att forsla dessa flera mils väg till de större brännerierna.

Man har velat uti det ifrågavarande förslaget se en återgång till husbehofsbränningen. Jag protesterar mot en sådan uppfattning, ty en bränvinstillverkning, med ett minimibelopp af 100 kannor och ställd under offentlig kontroll, kan icke hänföras till husbehofsbränning.

Det har blifvit sagdt, att det nuvarande systemet utöfvat en särdeles lycklig verkan på nationens tillstånd i både moraliskt och fysiskt afseende. Ja, det är sannt, men det är försäljningslagen och den större upplysning, som på sednare tiden gjort sig gällande, hvilka medfört detta lyckliga resultat. Då det nu anses för en skam att vara öfverlastad af starka drycker, satte man ännu för 20 år sedan en stor ära i att kunna dricka mycket.

Det har vidare blifvit yttradt, att, om den föreslagna nedsättningen nu beviljades, anspråk på ytterligare nedsättning snart skulle låta sig förnimma. Jag tror dock icke, att man kan förebrå Representationen något sådant; och lika strängt som jag nu yrkar på minimibeloppets bestämmande till 100 kannor, lika strängt skulle jag motsätta mig en ytterligare nedsättning deri, om sådan skulle uppstå, medan jag har den ansvarsfulla äran vara representant.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Jag har nödgats åter begära ordet i följd af en föregående talares yttrande, att nedsättning i minimibeloppet till 100 kannor skulle verka förstörande på sedligheten och välmågan. Jag hemställer då, om någon tror, att det bränvin, som är tillverkadt i bränneri med endast 100 kannors daglig afverkning, är skadligare än det, som fabriceras vid de större brännerierna. Jag känner brännerier, som drifvas för bolags räkning och hvilkas tillverkning följaktligen sprides ut bland delegarne; men jag har deraf icke försport annan olägenhet än den, som är en följd af produkternas transport till brännerierna och bränvinets återforsling derifrån.

I den ort, jag tillhör, har, i följd af bränvinsbränningens upphörande, en mängd odlingsföretag måst afstadna, derföre att brist på penningar

uppstått och derfore att tillräcklig gödseltillgång saknats. Kan det vara så afundsvärdt, att man i den ort, der hacka begagnas i stället för plog och armarne användas i stället för dragare, finge sjelf förädla sina produkter?

Af de talare, som hafva stora inkomster af löner, kunde man icke vänta annat än att de skulle uppträda mot förslaget; men de vilja icke nu begripa denna fråga, och att låta dem afgöra densamma är att sätta bocken till trädgårdsmästare.

Jag vidhåller mitt förut framställda yrkande.

Herr Bjerkander: Såsom ledamot i det Utskott, som behandlat detta ärende, anser jag mig skyldig att tillkännagifva min åsigt derom. Jag har biträdt Utskottets förslag; men jag vill dermed icke säga, att jag anser, att någon särdeles fara skulle ligga i minimibeloppets nedsättning, ty jag tror att förhållandet derigenom icke skulle väsentligen förändras. Jag har dock sett saken från den sidan, att nedsättningen skulle förleda en mängd jordegare till anläggning af brännerier med stor kostnad och att minimibeloppet kanske redan nästa riksdag kunde, komma att åter höjas till det nu stadgade; hvarigenom betydliga förluster skulle tillskyndas desse jordegare. Dessutom skulle följden af minimibeloppets nedsättande utan tvivel blifva den, att maximum borttoges, — en åsigt, som inom Utskottet af åtskilliga ledamöter uttalades, och som äfven synes af en Betänkandet åtföljande reservation. Följden deraf blefve otvivelaktigt, att dessa småbrännerier icke kunde uthärda täflan med de stora.

Vid hvarje riksdag föreslås ändringar i bränvinslagstiftningen, till stort men för bränvinsbrännarne. För att förekomma detta, anser jag att gällande lagstiftning bör i detta hänseende åtminstone för denna gång orubbad bibehållas.

Jag får, på grund af hvad jag nu anfört, anhålla om bifall till hvad Utskottet hemställt.

Herr *Petter Andersson* instämde med Herr Bjerkander.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Jag hade icke ämnat begära ordet i denna fråga, om icke en representant från Örebro län beredt mig det ovanliga nöjet att få höra den mindre jordbrukarens väl tagas i betraktande. Han har ansett, att folket både i fysiskt och moraliskt afseende skulle lida, om den föreslagna förändringen komme till stånd. Jag kan dock icke förstå, att en nedsättning i minimibeloppet för bränvinstillverkning skulle kunna medföra en sådan verkan, och jag tror att den värde representanten icke talar af egen erfarenhet, då han påstår något sådant. Icke kan man väl föreställa sig, att den mindre jordbrukaren önskar denna nedsättning för att få sitt eget behof af bränvin fylldt. Vill han hafva bränvin, kan han få det vida lättare än genom att sjelf tillverka det.

Det har blifvit sagdt, att jordbruket försämras i följd af bränvinshärningen. Jag hemställer dock, om någon af Herrarne har en sådan erfarenhet. Det är ett gammalt talesätt, som dock ännu är obevisadt. Dessutom torde det icke vara obekant, att jordbruket på många trakter.

der bränvinsbränning bedrifvits, är i vida bättre skick än på andra, der denna industri icke idkats.

Samme talare har äfven uttalat den åsigt, att det vore för den mindre jordbrukaren fördelaktigare att lägga an på mjölkafkastning än på bränvinsbränning. Jag instämmer deri fullkomligt, men vågar påstå, att ladugårdsskötsel bäst bedrifves i förening med bränvinsbränning.

Jag vill slutligen nämna, att i min ort högst få skulle begagna sig af den föreslagna nedsättningen, om den komme till stånd, ty jordbruket är der stäldt på helt andra grunder än på bränvinsbränning, men då jag alltid betraktat bränvinslagstiftningen i denna del, såsom jag fortfarande gör, för onaturlig, kan jag icke annat än yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till Herr Per Nilssons reservation.

Herr Ola Månsson: Då jag anser det största felet uti vår bränvinslagstiftning ligga deri, att minimibeloppet är för högt, yrkar jag bifall till den föreslagna nedsättningen.

Herr Ocklind: Då nu gällande bränvinslagstiftning har till hufvudsakligt syftemål att minska superiet, och då det i reservationen framställda förslag synes innebära början af en återgång till det fordna, förderfliga tillståndet, så yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Anders Gudmundsson: Jag vågar påstå, att det är en onaturlig lagstiftning, som icke tillåter hvar och en att sjelf förädla sina produkter så som honom bäst synes, och deraf har ock allmänt missnöje i landet uppstått. Jag kunde hafva mycket att säga i denna fråga, men då något i saken icke lär vid denna riksdag kunna vinnas, vill jag icke trötta Kammarens ledamöter dermed, utan inskränker mig till att förklara, att jag i allo instämmer uti de i reservationen uttalade åsikter.

Herr Kinmanson: Ett yttrande har blifvit fäldt, som uppkallat mig att med några ord genmäla detsamma. En talare har nemligen sagt, att det omdöme, att minimibeloppets nedsättning till 100 kannors daglig tillverkning skulle vara ett steg till husbehofsbränningens återinförande, vore alldeles oberättigadt och ogrundadt. I anledning deraf må nämnas, att, om än jag icke i detta fall känner motivet hos dem, som yrkat nedsättning, jag dock vågar påstå, att det äfven af mig omfattade omdöme är fullt berättigadt, som uti en nedsättning i tillverkningsminimum, utan all förändring i maximibeloppet, finner första steget till återgång till husbehofsbränningen; ty det förekommer väl eljest icke någon giltig anledning att sätta den lägsta begränsningen ännu lägre, men lemna den högre orubbad, helst första villkoret för en god ekonomisk bränvinslagstiftning måste vara det att söka att med så ringa kostnad som möjligt få så stor produktion som möjligt, en fördel som dock nu motverkas deraf, att maximibeloppet är begränsadt.

Om Kammaren skulle ensidigt fatta sitt beslut i ämnet, det vill säga sänka minimum, utan att tillika höja eller borttaga maximum, så är jag öfvertygad att hela landet skulle derom fälla samma omdöme, som det jag nu uttalat.

Man bör icke förgäta, att gällande lagstiftning angående bränvinstillverkning tillkom samtidigt med det grundsatsen om utvidgad frihet i handel och andra näringar gjorde sig gällande. Den härledde sig från en agitation, som icke hyste trångsinta åsikter, utan förde frihetens talan; den påyrkades af män, som ifrade för Svenska folkets sanna bästa. Jag fruktar således för att taga det steg tillbaka, som blifvit föreslaget, hvar- emot, om man velat en förändring i annan riktning, jag för min del gerna skulle velat öfverväga ett dylikt förslag.

Herr Johan Olsson: Jag är förekommen af de fleste talarne och ber att till hvad de yttrat endast få lägga några ord.

I motsats till en föregående talare tror jag, att de af motionärerne anförda argumenter äro så fullständiga och så bevisande, att någon anmärkning i detta afseende icke med fog kan framställas.

En annan talare har yttrat, att den föreslagna nedsättningen i minimibeloppet skulle hafva till följd, att potatisodlingen erhöles en större utsträckning. Det är möjligt, men jag tror att det är folkets obestriddliga rättighet att å sin jord odla hvad det vill.

Jag anhåller om bifall till den vid Betänkandet fogade reservationen mot den föredragna punkten.

Efter sålunda slutad öfverläggning framställde Herr Talmannen, enligt de yrkanden som förekommit, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå samt bifall i stället till Herr Per Nilssons från Christianstads län reservation. Af dessa propositioner fann Herr Talmannen den förra besvarad med öfvervägande ja, men då votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs denna proposition:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet, i anledning af Herrar Johan Olssons och Johannes Anderssons motioner, hemställt öfverst å sidan 3 af dess Betänkande N:o 7,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i Herr Per Nilssons vid Betänkandet fogade reservation.

Omröstningen anställdes i vanlig ordning och utföll med 96 ja mot 47 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Utskottets hemställan angående förordningens 17:de §:

Herr Reuter-crona: Har jag haft stor anledning till belåtenhet med Bevillnings-Utskottets Utlåtande i näst föregående punkt af det förevarande Betänkandet, så eger ett motsatt förhållande rum i fråga om Utskottets hemställan i denna punkt, deri Utskottet ansett sig ej kunna till någon del understödja min motion om förhöjning i afgiften för bränvinstillverkning. Dock är mitt missnöje häröfver mindre, än Utskottet torde föreställa sig, emedan beskaffenheten af det skäl, hvarpå Utskottet grundat sitt Utlåtande, ingifvit mig förhoppning, att detta icke skall af

Kammaren godkännas. Utskottet har ej inlåtit sig i någon vederläggning af mitt antagande, att afgiftens förhöjning skulle medföra inskränkning i bränvinsbränningen eller bestridt nyttan deraf i det af mig angifna hänseende, hvadan jag berättigas förmoda, att Utskottet gillat min mening härom, då Utskottet såsom stöd för sin hemställan endast anført, att det synes Utskottet *angeläget* att undvika hvarje ökad beskattning, som icke finnes vara af *behofvet* påkallad. Att något sådant *icke* är för handen, påstår ej Utskottet uttryckligen, men Utskottet synes anse det följa af den omständighet, att Kongl. Maj:t uti sin Proposition till *denna* Riksdag angående Statsverkets tillstånd och behof icke åskat förhöjning i bränvinstillverkningsafgiften, hvilket likväl ingahunda bevisar, att den föreslagna beskattningsåtgärden är obehöflig eller att Statsverket ej är i behof af den inkomst, som skulle kunna beredas genom bränvinsskattens förhöjning. Det torde deremot få anses alldeles obestriddigt, att statskassans behof af förstärkning är stort, efter de betydliga *opåräknade* statsutgifterna sedan förra riksdagen i anledning af den inträffade nöden i åtskilliga delar af landet samt den väsendtliga missräkningen på beloppet af detta års bränvinsskatt, och jag kan icke förstå annat, än att det skulle vara till synnerlig båtnad för det allmänna, om, medelst tillökning i bränvinsbränningsafgiften, kunde beredas större tillgång för statsbehofvens fyllande, än eljest varit deraf beräknadt, helst i samma mån bevillning och lån för ändamålet kunde minskas. Icke heller finner jag betänklighet emot den ifrågasatta åtgärden deraf, att härigenom bränvinsbrännaren skulle skörda mindre vinst af näringen, då densamma i allt fall otvivelaktigt blef tillräckligt lönande för idkaren, och, enligt mitt förmenande, en näring ej kan nog högt beskattas, som är af den förderfliga art, att den med skäl får betraktas såsom en källa till brottslighet och armod, enär derifrån utflödar det rika näringsmedlet för dryckenskapslasten, denna fruktsamma moder till brott och fattigdom. Ehuru jag inser, att för *mitt* syftemål, det jag i motionen framhållit, eller att lägga återhållande band på vinningslystnadens bemödande, att, till skada för det allmänna bästa, uti en förderflig vara förvandla de för lifsuppehållet erforderliga produkterna från jordbruket, föga vinnes genom en mindre förhöjning i bränvinstillverkningsafgiften, än jag föreslagit, föranlåtes jag, i förhoppning att Kammarens ledamöter, af olika samverkande skäl, deribland kanske mest det som afser statsinkomsten, skola blifva mera benägne för bifall. inskränka mitt förslag i afseende å afgiftens förhöjning, allenast med 5 öre eller från 70 till 75 öre för hvarje tillverkad kanna bränvin, hvarom jag, med yrkande af ogillande af Utskottets Utlåtande, anhåller om proposition på bifall.

Herr Anders August Anderson: Min mening är icke att i detaljer ingå uti något besvarande af hvad den siste värde talaren anført, ty hela hans framställning torde icke vara något nytt för de flesta af Kammarens ledamöter. och hvad han dermed åsyftat är af beskaffenhet att vederlägga sig sjelf. Jag vill blott framhålla min öfvertygelse, som är den, att bränvinsskatten redan är för hög och att, om någon förändring skulle ske, det borde vara en nedsättning i stället för en förhöjning; men jag finner mig emellertid för det närvarande endast böra yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Petter Andersson: Då jag är förvissad, att motionären kommer att stå ensam om sin mening, så torde det vara öfverflödigt att vidare yttra sig i frågan, helst Utskottet grundat sitt tillstyrkande på särdeles giltiga skäl, och således icke kan gerna falla. Jag yrkar derföre bifall till den föredragna punkten. Jag föreställer mig, att, om motionären egt praktisk erfarenhet uti ifrågavarande sak, hans obefogade framställning då uteblifvit.

Herr Medin: Det resonnement, motionären nyttjat emot Bevillnings-Utskottet, som icke velat gå hans önsknings till mötes, synes mig bevisa, att motionären har liten eller ingen praktik i saken, utan att hans åsigt endast grundar sig derpå, att han, såsom domare, en och annan gång haft att handlägga mål, deruti det visat sig, att det varit förtäring af starka drycker, som föranledt brottets begående, men jag hemställer till den värde motionären, om han icke under sin domareverksamhet dömt fullt ut lika många brottslingar, hvilka under nyktert tillstånd föröfvat sitt brott. Jag anser verkligen de af motionären anförda skäl fullkomligt obefogade; han har visserligen varit nog liberal att stryka sina motståndare om mannen med harfoten, såsom man säger, då han efterskänkt hela 15 öre, och blott yrkat en förhöjning af 5 öre per kanna, men jag vet icke, huruvida ett dylikt yrkande kan upptagas till pröfning, då någon motion icke blifvit väckt om en förhöjning af 5 öre, utan Herr *Reutercronas* motion afer en förhöjning af 20 öre, och motionären har icke heller yrkat återremiss, för att hans nu framställda förslag måtte komma under pröfning, hvarföre jag lemnar hans yrkande fullkomligt åt sitt värde och anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Reutercrona*: Herr *Medin* har ifrågasatt huruvida mitt yrkande numera om förhöjning i bränvinsskatten endast med 5 öre kunde af Kammaren till pröfning upptagas, då särskild motion om en dylik förhöjning icke blifvit väckt, samt förslaget härom icke skulle omfattas af min förevarande och i behörig ordning behandlade motion. Jag är emellertid öfvertygad, att detta försök att undertrycka mitt nämnda förslag icke skall vinna framgång, utan att Kammaren upplyst finner att, när jag i min motion yrkat bränvinstillverkningsafgiftens förhöjning från 70 till 90 öre, motionen jemväl innefattar frågan i hvad mån den yrkade förhöjningen kan anses lämplig, på hvilket sätt Utskottet äfven tydligen uppfattat saken, emedan det i Betänkandet säger, att Utskottet icke "*till någon del*" kan understödja min motion, hvaraf ock uppenbart följer, att Utskottet bör betraktas hafva tillika tagit i öfvervägande och sålunda vederbörligen handlagt motionen i den del jag densamma fullföljt. På grund häraf fortsätter jag begäran om proposition på bifall till mitt berörda förslag.

Herr Uhr: Jag vill blott uttala min förhoppning och önskan derom, att Kammaren lika litet måtte lyssna till tendensen i den näst siste talarrens slutord, som Kammaren lyssnat till det anförande, som öppnat denna diskussion.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan, hvartill svarades med många

ja och några nej, som på Herr Reutercronas yrkande, hvarå svaren utföllo med några ja och många nej. I anledning här af förklarades den förra propositionen besvarad med öfvervägande ja, men Herr Reutercrona begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande proposition för voteringen:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet, i anledning af Herr Reutercronas motion, å sid. 3 af dess Betänkande N:o 7 hemställt om den nuvarande bränvinstillverkningsafgiftens bibehållande med 70 öre för kannä,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är ifrågavarande afgift af Kammaren beslutad att utgå med 75 öre för kannä.

Vid sedlarnes öppnande funnos 117 ja mot 12 nej, hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

Utskottets båda hemställanden angående förordningens 28 § biföllos.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 11, i anledning af väckt motion om afskaffande af pastoralexamen.

§ 5.

Föredrogs Första Kammarens protokollsutdrag N:o 101, med delgifvande af Första Kammarens bifall till dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9, i anledning af väckta motioner om insändande till Kongl. Maj:t från General-tullstyrelsen af uppgifter å Svenska varor, som från utrikes ort till riket tullfritt återinföras.

Första Kammarens beslut blef af Andra Kammaren antaget.

§ 6.

Föredrogs ånyo och bifölls Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 4, Utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 26), i anledning af väckt motion (N:o 135) om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, rörande befrielse för alla fartyg under nio nylästers drägtighet och sex tons djupgående att vid utklarering till utrikes ort taga lots och erlägga lotspenningar.

§ 7.

Föredrogs Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 2, Betänkande N:o 2 (i samlingen N:o 27), i anledning af väckta förslag om ändringar i § 2, mom. 1, af Kongl. Förordningen den 13 Juli 1853, angående fattigvården i riket.

Utskottets förra hemställan.

Bifölls.

Utskottets sednare hemställan.

Herr Petter Andersson: Då jag deltagit i denna frågas behandling inom Utskottet, men icke kunnat biträda det slut, hvaruti Utskottet stadnat, har jag deremot afgifvit min reservation, deri jag framhållit de olägenheter, som af den nuvarande lagstiftningen uppkomma för större församlingar vid fattigvårdens ordnande. Att det för en vidsträckt kommun med flera miles omkrets är ytterst besvärligt att, på ett rättsenligt sätt och till fördel för såväl understödsgifvare som de fattige, ordna och bestrida fattigvården under nu rådande förhållanden, är ganska klart och det torde icke förefalla besynnerligt, då jag säger, att det är rent af omöjligt, ty en ledamot i kommunalnämnden, som bor i ena ändan af socknen flera mil ifrån de fattiga i den andra ändan, kan omöjligen göra sig underrättad om dessas verkliga behof. Det är redan förut svårt nog att erhålla lämplige ledamöter i kommunalnämnden, men om man derjemte vill ålägga dem att litet emellan göra långa resor för att besöka de fattiga, är det klart, att de icke bibehålla sin plats i kommunalnämnden längre tid än de dertill äro tvungne. Det kunde derföre hända och har väl också på många ställen händt att kommunalnämnden blefve bestående af sådana ledamöter, som icke voro fullt tillförlitlige i fråga om fattigvårdens handhafvande. Många personer, som äro i verkligt behof, äfventyra då att icke få något understöd, hvaremot sådant kanske ofta lemnas åt den, som mindre behöfver det. Om man derföre för de större kommunerna vidtog en sådan förändring, som jag i min reservation föreslagit, tror jag verkligen, att detta skulle lända till fördel såväl för de fattige som för kommunen, och jag hemställer således, huruvida Kammaren icke skulle finna skäl att taga denna fråga i närmare betraktande. Hvad beträffar städerna och de mindre kommunerna, skulle de kanske icke hafva någon fördel af detta förslag, men det är icke heller någon ovilkorlig skyldighet deri föreslagen för kommunerna att iakttaga denna föreskrift, utan min reservation afser blott sådana större kommuner, som sjelfva vilja fördela sin fattigvård i mindre kretsar, och, med den kännedom jag eger från min hemtrakt, kan jag intyga, att i de kommuner, der man redan vidtagit en dylik anordning, detta steg har varit till båtnad såväl för understödstagarne som för de betalningsskyldige. Jag yrkar bifall till min reservation.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Jag tror verkligen icke, att hvarken de värde motionärerne eller reservanterne gjort sig riktig reda för, huru deras förslag skulle taga sig ut i praktiken, ty hade de det gjort, skulle de säkerligen icke hafva framkommit med dessa förslag. De föreslå nemligen att, om samhällets vid kommunalstämma i beslutet deltagande medlemmar vilja, i afseende på fattigvården, fördela kommunen i kretsar eller rotar, sådant må vara tillåtet, derest två tredjedelar af de vid kommunalstämma närvarande röstegande derom sig förena. Detta är i min

tanke presist detsamma, som om det kommer att beta: vilja de förmögare på landet, der dessa lämpligen kunna fördelas i afskiljda rotar, bestämma, att de fattiga skola underhålla sig sjelfva, varde sådant tillåtet. Ett sådant stadgande torde väl blifva olämpligt, men då såväl motionärernas som reservanternes förslag är med ett sådant liktydigt, får jag i motsats till föregående talare yrka bifall till Utskottets hemställa i hopp om att två tredjedelar af de närvarande röstegande derom sig förena.

Herr Matts Pehrsson: Det torde i detta fall, såsom man vet att det är i många andra, vara lokala förhållanden, hvilka förhindra att kommunallagarne kunna på alla ställen tillämpas med samma fördel och med lika belåtenhet. Uti min hemort råder en stor skiljaktighet emellan de olika kommunerna rörande sättet att anordna fattigvården, och, såsom vi sett af tidningarne, hafva till och med rättegångar föranledts af detta förhållande. Om uti en vidsträckt församling hela fattigvården är koncentrerad på ett ställe, inträffar naturligtvis lätt, att fattigvården föga kommer att motsvara sin bestämelse, och det är denna olägenhet, som *Petter Anderssons* reservation afser att få afhulpen. Det är för öfrigt att märka, att de kommuner, som icke önska någon förändring i de nuvarande förhållandena, ingalunda förvägras att fortfarande tillämpa de nu gällande kommunallagarne. Den föreslagna förändringen afser endast de kommuner, som sjelfva vilja vidtaga en roteindelning, för att bättre bestrida sin fattigvård, och den pluralitet, som fordras för fattande af ett dyfikt beslut, har blifvit tilltagen så stor, att man icke behöfver frukta, att en och annan eller öfver hufvud ett fåtal af kommunens medlemmar skulle kunna till sin fördel genomdrifva ett sådant beslut emot de öfriges bestridande. Kretsindelningen i fråga om fattigvårdens handhavande är verkligen af stor betydelse för de kommuner, som äro måna om att deras fattige skola blifva hulpane, men tillika äro angelägne, att något understöd icke tilldelas den, som icke behöfver det, ty att så ganska ofta tillgår inom större kommuner, lärer icke vara obekant. Jag vill derföre på det kraftigaste understödja *Petter Anderssons* reservation, genom hvars antagande en lättnad onekligen skulle beredas åt de vidsträcktare kommuner, hvarest en väl ordnad fattigvård för närvarande är på det högsta besvärlig och, snart sagdt, omöjlig, och detta förslag bör så mycket mindre möta motstånd, som, enligt hvad jag nyss antydtt, det lemna fullkomlig frihet åt kommunerna att sjelfva bestämma, huruvida deras fattigvård bör ordnas efter dessa grunder eller fortgå på samma sätt som hittills.

Jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande och bifall till *Petter Anderssons* reservation.

Herr Rosenberg: Jag erkänner gerna, att såväl motionären som reservanten bjudit ganska goda skäl för yrkandet om ändring i nu gällande fattigvårdsstadga. Det onus, som fattigvården medför, är i sig sjelft ganska tungt; och synnerligen tryckande blir det i större och glest byggda församlingar, der de som skola handhafva fattigvården icke kunna ega fullständig kännedom om hvars och ens verkliga behof. I fråga härom har Herr Petter Andersson onekligen resonnerat särdeles riktigt; och hans

yrkanden härutinnan äro så beskaffade, att jag ingalunda vill underkänna dem. Men så väl motionären som reservanten hafva i ett annat hänseende inlagit en väg, på hvilken jag ej kan följa dem. Elhvad man nemligen antager att tre fjerdedelars eller två tredjedelars röstpluralitet erfordras för genomdrifvande af ett förslag till roteindelning, så är det uppenbart, att gränsen är alldeles godtycklig, och att den lika väl kunde sättas något högre eller något lägre. Synnerligen illa skulle förhållandet gestalta sig i den kommun jag tillhör. En del deraf är skogsbygd, en del bördig slätt. Följden häraf är den, att den fattigare, medellösa befolkningen, som naturligtvis icke kan tänka på att nedsätta sig på slätten, der tunnlandet kanske kostar 600 à 800 R.dr, måste bygga sina kojor i skogsbygden. Skulle nu roteindelning efter två tredjedelars röstpluralitet införas, så skulle otvivelaktigt slättboarne bilda rote för sig och lemna åt skogsboarne, de mindre bemedlade, största tungan af hela fattigvården.

Sådant vore ganska illa; men för att förekomma, att den starkare delen af församlingen på detta sätt kastade största tyngden på den svagare och mindre delen, samt likväl bereda församlingen den lättnad i dess fattigvård, som roteindelningen möjligen kunde medföra, skulle jag heldre se, om, efter det planen till roteindelning vore uppgjord, hvarje rote röstade inom sig. Godkändes då förslaget inom de särskilda rotarne, vunnes onekligen större garanti därför, att icke den ena på bekostnad af den andra undertrycktes.

I Första Kammaren har, såsom bekant, motion blifvit af Grefve Sparre väckt om ändringar i förordningarne rörande fattigvården och försvarslöse, och denna motion, som remitterats till tillfälligt Utskott inom Första Kammaren, kommer möjligtvis att föranleda ett omfattande förslag. Jag vill därför afvakta detta förslag, ty på samma gång jag önskar en förändring i det bestående, kan jag dock icke gilla den väg motionären och reservanten här föreslagit, utan måste jag bifalla Utskottets tillstyrkande, att motionen, sådan den *nu* lyder, icke må till någon åtgärd föranleda.

Häri instämde flere ledamöter.

Herr Liljenmark: Inom Utskottet yttrades den åsigt, att om uti förevarande förslag röstberäkningen icke varit fotad på fyrk, utan på allmän rösträtt, så hade motionen haft mycket skäl för sig. Men att nu, då kommunens hela rösträtt kan ligga i händerna på några få personer med höga fyrktal, och de små fyrktalen der hafva intet att säga, tillåta kommunernas indelning i fattigvårdsrotar, vore lika orättvist som obilligt. Man skulle då med visshet kunna förutsäga, att välmående och rikt folk bildade en rote för sig och de fattige finge vara för sig; hvaraf följden blefve, att den som stod närmast tiggarslafven finge ensam draga försorg om dem, som verkligen af densamma hade sitt stöd.

Redan denna svårighet innebär för mig anledning nog att sluta mig till Utskottets förslag.

Vidare då man redan klagat öfver de oupphörliga tvisterna kommunerna emellan rörande fattigunderhållet af den eller den personen, hvad hade man icke att vänta sig, om genom roteindelningen tvister och gräl jemväl uppstode inom sjelfva kommunerna. Man skulle vägra en fattig att flytta midt öfver gatan, för att undvika hans underhåll. Inom Ut-

skottet upplystes, huruledes inom Blekinge åtskilliga socknar finnas med till en del mycket välmående och förmöget folk, men till en del, längs utmed hafsstranden, äfven bebodda af fattiga fiskarfamiljer. Det är uppenbart, att roteindelningen skulle kasta hela fattigvården på dessa sednare. Samma erfarenhet möter i norra Sverige. Finnmarkerna skulle på detta sätt nödvändigt bilda särskilda rotar, på hvilka tyngsta bördan af fattigvården fölle, blott derföre att de redan nu äro de fattigaste. I den församling, der jag är pastor, har man väckt fråga om roteindelningen: jag har alltid motsatt mig densamma och lyckats göra min åsigt gällande endast af det skäl, som tydligen är både humant och rättvist, att folket i Finnmarken redan nu är vida fattigare, och att man derföre icke borde undandraga dem sitt bistånd genom att skilja sin fattigvård från deras.

Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Flere ledamöter instämde med Herr Liljenmark.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: För min del har jag alldeles motsatt erfarenhet och derföre äfven motsatt åsigt med den siste ärade talaren. Det synes mig nemligen vara alldeles omöjligt att inom vidsträckt församlingar ordna fattigvården på ett tillfredsställande sätt, om man ej får taga sin tillflykt till roteindelningen. I den församling, som jag tillhör, med 9,000 innevånare och en väglängd af fyra mil från ena ändpunkten till den andra, var fattigvården till en början gemensam. Men de svårigheter detta system medförde, i det somliga fattiga erhöilo för litet, andra åter för mycket, samt de aflägsset boende församlingsmedlemmarne, för att få samtala eller rådföra sig med ordföranden, måste underkasta sig besväret eller kostnaderna af en längre resa, så öfvergaf man snart gemensamhetssystemet och tillgrep roteindelningen, hvilken nu omkring tio år fungerat till allmänhetens stora belåtenhet.

Man har nu visserligen härvid invänt, att en del rotar skulle blifva mera betungade än andra. Detta är otvifvelaktigt sannt, men det kan ju enkelt nog hjälpas, derigenom att öfriga mindre betungade rotar till de förstnämndas fattigvård lemna bidrag, motsvarande den lindring de sjelfva åtnjutit.

Jag yrkar bifall till Herr Petter Anderssons motion.

Herr Per Ericsson: Jag har inom Utskottet icke kunnat dela motionärens åsigt, äfven om jag instämmer i de principer, från hvilka han utgår. Men svårigheterna i tillämpningen, den uppenbara orättvisan deraf att två tredjedelars pluralitet af rikt och välmående folk skall kunna kasta hela fattigvården på den återstående tredjedelen af mindre välmående eller fattige medborgare, hvilket otvifvelaktigt skulle blifva händelsen, isynnerhet i städerna, har förmått mig att bifalla Utskottets Betänkande.

Herr Nils Andersson: Jag delar fullkomligt grundtanken i det af motionärerne väckta förslaget, hvilket nu är föremål för Kammarens pröfning, emedan jag tror att ett stadgande i den syftning som motionerna innehålla är af högsta behofvet påkalladt, åtminstone för större fattigvårdssamhällen på landet, men jag anser att man först bör göra sig reda

för, huruvida den lagparagraf, hvori ändring blifvit föreslagen, nu är gällande eller icke innan något beslut fattas.

Ett Landshöfdinge-embete i riket har i fråga härom meddelat följande yttrande:

Att som § 1 uti nådiga Förordningen om kommunalstyrelse på landet innefattade, att hvarje socken på landet skall för sig utgöra en särskild kommun, men icke medgifve att socknen må indelas uti vissa kretsar eller rotar, samt uti inledningen till berörda nådiga Förordning tillika vore stadgadt, att hvad i andra författningar kunde finnas stridande emot de i omförmälda nådiga Förordning meddelade föreskrifter är vordet upphäfdt, ansåge Landshöfdinge-embetet häraf följa, att den uti nådiga Förordningen af den 13 Juli 1853, angående fattigvården i riket, lemnade tillåtelse angående en sockens indelning, med afseende på fattigvården, i vissa kretsar eller rotar upphört att vara gällande, hvadan Landshöfdinge-embetet förordnade, att hela socknen hädanefter skulle hafva sin fattigvård gemensam, samt att i följd häraf de tillskott, som för fattigvårdsutgifternas bestridande erfordrades, skulle efter tyrktalsättningen utgöras.

Denna Landshöfdinge-embetets mening har blifvit af Kongl. Maj:t gillad och stadfäst, hvaraf den slutsats måste dragas att ifrågasvarande 1 mom. 2 § blifvit helt och hållet undanröjdt. Jag tror alltså, att motionärernas förslag, sådant det blifvit framställt, icke antagligen kan leda till någon annan påföljd för närvarande än den hvartill Utskottet kommit; ty det vore, efter mitt förmenande, icke lämpligt att Kammaren beslutade ändring i ett lagstadgande, som upphört att vara gällande.

Någon talare har framhållit, att kretsindelning af kommunerna i fattigvårdshänseende skulle vara synnerligen farlig, emedan ständiga tvister och dålig omvårdnad om de fattiga derigenom tvifvelaktigt uppstodo. Denna mening kan jag ingalunda dela utan vågar tvärtom påstå, att kretsindelningen är måhända det förnämsta sätt, hvarpå åtminstone de större landtkommunerna kunna handhafva sin fattigvård, i hvilket hänseende jag har temligen gammal erfarenhet, enär i mitt kommittenskap kretsindelningen varit införd sedan mer än tio år tillbaka, utan att man deraf försport några tvister eller andra olägenheter.

Jag finner dock, med anledning af det skick hvori frågan nu står, ej annat att göra för närvarande än att bifalla Utskottets Betänkande.

Herr O. B. Olsson: Jag afstår från ordet och yrkar på de af flere föregående talare anförda skäl bifall till Betänkandet.

Herr Friherre Alströmer: Enligt min tanke kan roteindelningen på flera ställen visa ganska goda resultat, men på många och de flesta skall den inkasta i kommunerna ett frö till tvister och föranleda att det krig, som nu råder kommunerna emellan i fråga om fattigunderstöd skall flytta in i kommunernas eget sköte.

Särskildt ber jag likväl få fästa uppmärksamheten vid hvad en föregående talare yttrat derom, att genom den nya kommunalförfattningen fattigvårdsstadgans föreskrift om roteindelningen upphört att vara gällande. I sådant afseende förekomma icke ett utan många prejudikater, deribland

deribland äfven från Hallands län, hvilka alla innefatta den lagtillämpning att kostnaderna för fattigvården är en församlingens gemensamma angelägenhet och att roteindelning numera endast kan afse utöfvandet af en närmare tillsyn i afseende på de fattiga, men icke någon fördelning af kostnaderna olika på olika rotar. Och sedan kommunalförfattningarne nu mera antagit civillags natur, så kan någon ändring på det af motionären föreslagna sätt icke uti ifrågavarande fall vinnas, utan i sammanhang med ändring af kommunalförfattningarne; och jag måste hufvudsakligen på denna grund instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit.

Herr Otterström: I en sådan fråga, som denna, som rör den fattiges rätt, kan jag ej tillbakahålla min åsigt. Under den föregående diskussionen har det förefallit mig, som om de fleste icke haft någon egen erfarenhet med afseende på den rätt man här vill etablera att i afseende på fattigvården dela kommunen i kretsar. Jag har denna erfarenhet i rikt mått och af sorgligaste beskaffenhet. Jag har sett i en församling, i grannskapet af min egen, kretsindelningen införd. Men i och med detsamma har jag sett infördt bellum omnium inter omnes och de fattiga jagade emellan rotarne snart sagdt som hundar. Ja, det har gått så långt, att då en man och en qvinna med hvarandra ingått äktenskap och började se sig om efter en egen bostad, så kunde de inom den församling, der de begge vore födde, der de tillbragt sin ungdom samt sparsamt och verksamt dragit tillhopa nödigt kapital för bosättning, icke för penningar till något pris finna en plats att sätta sin inköpta stuga på, ty hvar rote fruktade, att de i en framtid kunde komma dess fattigvård till last. Ett sådant förhållande kan icke inträffa på ställen, der fattigvården är gemensam. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Hedenberg: Jag afstår och instämmer till alla delar med den siste ärade talaren.

Herr Johan Olsson: Äfven jag afstår från ordet samt instämmer med reservanten.

Herr Anders Jönsson: I likhet med flere föregående ledamöter afstår jag från ordet och yrkar bifall till Betänkandet.

Efter slutad öfverläggning och lemnad redogörelse för de derunder förekomna yrkanden, blef äfvenledes denna sednare hemställan bifallen.

§ 8.

Föredrogs Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 2, Betänkande N:o 3 (i samlingen N:o 28), i anledning af väckt förslag om tillägg till 7 § i Kongl. Förordningen af den 13 Juli 1853, angående fattigvården i riket.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Jag har ingenting emot en sådan förändring som den motionären föreslagit, men jag anser att ett sådant

stadgande, som han påyrkar, redan förefinnes i den nu gällande Kongl. Förordningen angående fattigvården i riket. För att visa att så är förhållandet anhåller jag att få uppläsa några paragrafer, hvilka jag anser innehålla sådana bestämmingar, som af motionären åsyftas.

Jag anser att, då man jemför de upplästa §§ i fattigvårdsförordningen och stadgan angående försvarslöse med hvarandra, det synes klart att i dem redan finnes stadgadt hvad motionären i sitt förslag åsyftat. Jag nekar icke att det nu förevarande förslaget är till sitt innehåll ganska nyttigt, men då detsamma redan finnes stadgadt i den gällande fattigvårdsförordningen, så finner jag det föreslagna tillägget till nämnda förordning öfverflödigt och yrkar afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Liljenmark: På de skäl jag i min reservation anfört, men med hvilkas uppläsande jag icke vill upptaga Kammararens tid, yrkar jag afslag å Betänkandet.

Herr Ribbing: Den åtgärd, som för framtiden framställer sig såsom den nödvändiga och enda tillräckliga för att minska eller afhjelpa den alltmera tilltagande fattigdomen, är oss redan anvisad från äldre tider och mångenstädes på landet äfven i verket satt. Den består deruti, att kommunens medlemmar åtaga sig ett *personligt* besvär med en på engång allvarlig och välvillig omtanke om de fattige. Ty inga lagstadganden eller allmosor hjälpa här *ensamt*. Men dessa fordna tiders sed och sätt har mångenstädes på landet och i städerna öfvergifvits för den beqvämare utvägen att blott betala fattigskatt. Denna skatt har under sednare tider på många ställen måhända tre- ja fyradubblats, och vi tycka oss med densammas erläggande hafva köpt oss fria från vår skyldighet att egna någon personlig omsorg åt de fattige. Afgifterna har flerdubblats, men hafva de fattige hjälpts? nej; deras antal har växt snart sagdt i samma proportion som skatten. Saken är den, det personliga åtgörandet ersättes icke af lagstadganden eller penningar. Men icke kan man genom lagstiftning framtinga personligt intresse och välvilja; skyldigheten af personlig beröring, intresse, besvär för de fattige måste af kommunen sjelf erkännas såsom sådan och kan först då så sker träda i verk och verksamhet. Hvad deremot lagstiftningen kan göra, är att förse denna personliga skyldighet med en rättslig grund, hvarpå den kan stå och såsom allt i samhället måste stå för att icke i sin utöfning och till sin verkan vara beroende af enskild nyck, bristande tillmötesgående och tredska hos dem, som skola blifva hjälpta. Men rättslig grund är ett förhållande af motsvarighet i rättighet och skyldighet. *Rättigheten* för de fattige att icke behöfva frysa och svälta ihjel, med ett ord till vård, som i lag finnes stadgad, måste motsvaras hos dem af en *skyldighet*; det är en sådan motionen afser att få fastställd eller närmare bestämd. Den förste ärade talaren har ansett motionen till sitt innehåll riktig, men obehöflig, emedan den gällande fattigstadgan redan skulle innehålla hvad motionen åsyftar. Ja, den 7 § i nämnda förordning medgifver visserligen kommunen husbonderätt öfver fattighjonet. Man kan således hemta fattighjonet, och ställa det något lämpligt arbete för. Hjonet arbetar till qvällen, men dagen derpå infiner

det sig icke. Polisbetjenter skola då utskickas, för att leta rätt på hjonet och föra det till arbetsstället eller till fattighuset. Detta besvär och denna tidsspillan blir emellertid något så dyrt, att det kostar kommunen mindre att låta hjonen slippa att arbeta. Deri skälet hvarföre kommunens nyssnämnda rätt så sällan begagnas. Emellertid lider kommunen på denna uraktlåtenhet, ty den förlorar den arbetsförtjenst, hjonets arbete kunde inbringa, och äfven hjonen skadas deraf att de tillåtas framlefvare lättja och sysslolöshet. Enligt fjerde momentet i samma 7 § eger vidare kommunen eller dess fattigvårdsstyrelse rätt, att hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmäla hjon, som visar sturskhet och tredska, för att få det behandladt som försvarslös person. Följden blir att hjonet sättes å allmän arbetsinrättning, d. v. s. sådan arbetsinrättning, som står under offentlig myndighet, eller ock sättes det till arbete i länsfängelset. Men enligt § 6 i förordningen om försvarslöse dömas till allmänt arbete äfven sådana, som äro dömda för mord, stöld och ärelöshet medförande brott, samt dessutom äfven tredskande fattighjon. Det är alltså till sällskap med sådana som de nyss angifna, som hjonet på nämnda sätt förpassas. Och detta är dock det bästa fall: om det finnes en allmän arbetsinrättning, insättes fattighjonet der, eljest i fängelse. Men att sålunda sätta ett, visserligen sturskt och tredskande fattighjon, som dock icke är en brottsling, bland mördare och tjuftar, är en så hård lag att man med skäl så mycket som möjligt undviker att tillämpa densamma. Således finnes för närvarande ingen annan utväg, än att antingen låta ett lättjefullt och tredskande fattighjon gå sysslolöst eller ock skicka det till allmän arbetsinrättning eller till arbete inom fängelse. Det är för att fylla denna lucka, eller för att få ett medium mellan kommunens skyldighet att underhålla ett sådant tredskande hjon utan arbete å dess sida, eller ock att skicka det till allmän, det vill säga under offentlig myndighet stående och för brottslingar bestämd arbetsinrättning, som jag väckt förslag om rätt att få det in på sådana arbetshus, som här äro i fråga. Min motion åsyftar icke att hvarje kommun *skall* hafva ett arbetshus, icke heller, *om* den har ett sådant, att den dit *skall* sända hvar och en, som ehuru arbetsför, för sin egen person eller med sin familj faller fattigvården till last; utan den innehåller blott att kommunerna skola *ega rätt* att insätta på arbetshus hjon, sedan det, efter af fattigvårdsstyrelsen hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande gjord anmälan, blifvit af sistnämnda myndighet dömdt att å arbetsinrättningen intagas, och der kunna hålla detsamma kvar öfver natten, utan att påföljande morgon behöfva anställa efterletning, för att få det åter instäldt i arbete. Jag tror dessutom att ett sådant stadgande skall förmå många, som icke vill arbeta, eller, om han ock gör det, icke bryr sig om sin familj, att heldre bemöda sig om sina skyldigheters uppfyllande, än att på detta sätt förlora sin frihet. Det blir större rätt för kommunen, men mildare behandling af fattighjonet, än om det skickas till allmänt arbetshus eller häkte. Jag vill nu till slut yttra några ord beträffande Herr Liljenmarks reservation, eftersom han uttryckligen åberopat densamma, oaktadt hans anmärkningar redan genom det förut sagda äro besvarade. I den allmänna inledningen till densamma talar han om att min motion legaliserar våldet. Han tyckes härvid alldeles hafva glömt

hvad som redan finnes stadgad i 4 mom. 7 § fattigvårdsstadgan. Jag tycker för min del att det är mindre strängt att hålla ett tredskande fattighjon i arbetshus än i häkte. I andra punkten af reservationen förebrår den ärade reservanten min motion, att enligt densamma fattighjonet skulle kunna fängslas utan att ens hafva blifvit hört. Han har då glömt, att den af mig föreslagna åtgärden icke skall verkställas förrän efter dom af Konungens Befallningshafvande. I tredje punkten tyckes reservanten anse att min motion är för mild, under det den, enligt reservationens första punkt, var för sträng. Motionären har ju icke kunnat ange källan till lättjan och likgiltigheten, säger reservanten. Källan till fattigdom och uselhet, den är ej svår att angifva, men, sanningen att säga, trodde jag sådant hvarken behöfligt eller af ändamålet med motionen påkalladt; denna källa är brist på religiös och sedlig vilja att uppfylla sina pligter. Reservanten har angifvit en annan källa, som skulle vara en missförstådd menniskokärlek. Jag erkänner icke detta i lagens stiftande och handhafvande, jag är ej fatalist, tror att menniskan själf, ej andra bestämmer hennes sedliga tillstånd. Men antaget att en dylik missförstådd eller alltför pjåkig menniskokärlek hos lagstiftaren vore ej källan men en bland anledningarne till fattigdomen; jag föreslår ju här ett sätt att klämma efter de tredskande fattige; reservantens reservation i denna punkt innefattar alltså följande resonnement: eftersom fattiglagen är alltför mild, skola vi *icke* antaga strängare stadganden. Då emellertid detta resonnement saknar mening, antager jag att jag med en sådan uppfattning missförstår reservanten. När han nu afstyrker den föreslagna tvångsåtgärden, återstår alltså att detta sker *derför* att åtgärden vore för mild. Nå, men om icke kommunen vill taga ett sådant der tredskande hjon om hand, hvad skall man då göra? Låta det svälta ihjäl, eller ställa det å allmänt arbetshus eller häkte? Jag vidblifver min åsigt, att det är kommunens skyldighet, att icke låta sina fattige svälta och frysa, och att kommunen icke bör, äfven om de visa tredska och lättjefullhet, skicka dem till allmän arbetsinrättning bland brottslingar eller i häkte, såvidt något medel till undvikande af sådan åtgärd kan utfinnas — jag vidblifver detta äfven med fara att af den värde reservanten anses vara allför pjåkig filantrop. Liknelsen med Dalfolket, som i slutet af reservationen anföres, begriper jag icke. "Om hälften af Dalarnes befolkning icke ville arbeta, utan skulle af den andra hälften underhållas på tvångsarbetshus", huru skulle det då gå? frågar reservanten. Ja det må man väl fråga! Men om hälften af samma befolkning icke ville arbeta, utan skulle af den andra hälften underhållas, men *utan* arbetshus: ginge det då bättre?

Jag förstär ganska väl att de ärade representanterne från landet möjligen icke tycka att den föreslagna åtgärden är så alldeles nödvändig, och jag medgifver att förhållandet på landsbygden är bättre; men i städerna uppväxer i alltmer tilltagande mängd i fattighjonerna ett släkte, som icke *vill* arbeta. Här måste något göras, så vida icke de fattige skola växa samhällets öfriga medlemmar öfver hufvudet och det inträffa, hvad bibeln berättar om de sju magra nöten, som uppåto de sju feta, och ändock voro lika magra. Det är brist icke på förmåga utan på vilja som vid fattigväsendet bildar största svårigheten, och det är för att hafva recurs till

en mildare utväg häremot, än lagen nu lemnar. som jag framställt min motion och vördsamt yrkar bifall dertill.

Herr Peter Andersson: Jag har instämt i Herr Liljenmarks reservation. Någon lindring i utgifterna för fattigvården skulle säkerligen icke genom den föreslagna åtgärden vinnas. Sådana arbetsinrättningars införande skulle icke kunna verkställas utan svåra kostnader. Jag tror att vi redan hafva tillräckligt stränga bestämmelser hvad de fattige beträffar. I en tid, då man vill mildra bysättningen för tredskande gäldenärer och bestraffningsåtgärder för brottslingar, tror jag icke att man bör sätta fattighjon i häkte. Jag yrkar därför afslag å Betänkandet.

Herr Jöns Pehrsson: Efter det särdeles långa och, som jag förmodar, sakrika föredraget af den ärade motionären torde det synas vågadt af mig att uppträda, men jag känner mig manad att här föra de fattiges talan. Jag har sjelf från min barndom varit fattig, så att jag vet hvad fattigdomens börda vill säga. Nu vill man göra den fattige lika med brottslingen. Jag har i närmare tio års tid varit ordförande i fattigvårdsstyrelsen, och jag kan af erfarenhet intyga, att man genom råd och föreställningar kan uträtta ganska mycket med de fattige. Jag har i min barndom sjelf varit vallhjon. Här äro många, som anses rika, som gå klädde i granna kläder, under det att en annan är fattig och trasig, men kanske är denne rike ännu fattigare, kanske bedrager han sina medmeniskor, under det den fattige utsträcker sin hand efter bröd. Jag tror icke, att det vore rätt att vilja draga den fattiga delen af det Svenska folket i fängelse. Vi böra i stället söka att på öfvertygelsens väg på dem inverka. Jag kan icke nog loforda Herr Prosten Liljenmarks reservation, som visar att det äfven bland det så kallade bättre folket finnes någon, som ömmar för de fattige. Här finns en lag som är en skamfläck för vårt samhälle. Jag tror att denna folkförsamling skulle ganska illa häfda sitt anseende, om den gäfve sitt bifall till hvad Utskottet här tillstyrkt. Jag yrkar afslag å motionen och instämmer i Herr Liljenmarks reservation.

Herr Liljenmark: Man har i allmänhet och med ganska mycket skäl antagit, att de lärde, ehuru ganska hemmastadde i idéernas verld, och i detta afseende böjer jag mig för den siste ärade talaren, likväl i den praktiska verlden visa sig föga förfarne. Jag påminner om den gamle Romarens ord: *res sacra miser*, uslingen är ett heligt ting, ehvad han är en usling i fysiskt eller moraliskt afseende. Han bör med varsamhet behandlas. Jag saknar denna grundsats i motionärens förslag. Jag har sagt, att fattigdomen och eländet härleda sig från en missförstådd filantropi. Jag skulle kunna lemna motionären och Kammaren åtminstone ett exempel på, att man utan några arbetshus kan reda sig ganska väl med den nuvarande fattigvårdsstadgan. I den socken, der jag är kyrkoherde, erfordrar fattigvården icke mer än 1,500 R:dr under innevarande år, möjligen ett eller annat hundrade deröfver, och innevånarnes antal är likväl 5,600. Jag har sökt, att hos folket inprägla den principen att *man skall hjälpa sig sjelf*. I Dalarne skulle ett sådant tvångsarbetshus mottagas med den yttersta motvilja. Man är betänkt på att afskaffa bysättningen, och lik-

väl vill man nu *tvinga* den fattige till arbete och behandla honom värre än bysättningsfången?

Herr Falkman: Jag hade visst icke tänkt att uppträda i denna fråga, men de tvänne sista talarnes yttranden tvinga mig dertill. Det är dock alldeles förunderligt huru somliga kunna gå omkring skälen och fåkta i luften. Så har Herr Liljenmark i någon grad men ändå mera Herrar Petter Andersson och Jöns Pehrsson gjort i denna fråga, då de talat om den här förevarande motionens alltför stora stränghet. Det är ju alldeles tydligt att *mildhet* är motionärens bevekelsegrund. Det måtte väl vara mildare att behandla ett tredskande och lättjefullt fattighjon såsom motionären föreslagit, än att skicka en sådan människa till offentligt arbetshus eller till kronoarbetareskorpsen. Man talar om att en sådan icke är någon brottsling; men är han icke brottslig, då han *kan* men *icke vill* arbeta? Hvad varsamheten beträffar, så är ju den iakttagen, när han först efter annärlan af fattigvårdsstyrelsen af Konungens Befallningshafvande dömes till att intagas på arbetsinrättningen. Såsom det nu är, finnes det ju ingen annan utväg då ett fattighjon framhårdar i lättja och tredska, än att behandla det som försvarslös person, och det måtte väl vara vida strängare. Här är icke fråga om att göra fattigvården dyrare eller att *tvinga* någon kommun att åt sig inrätta arbetshus, så att reservantens fruktan för det missnöje, hvarmed en dylik inrättning skulle mottagas, torde vara alldeles öfverflödig. Man säger att det är orättvist, att någon skall berövas friheten derföre att han är fattig. Ja! ett yrkande i sådan syftning vore visserligen både orättvist och till och med grymt; men sådant har ingen yrkat, utan man vill hafva rätt till ett medel mot den tredskande. Eller skall någon, derföre att han är fattig, också få saklöst lefva i lättja, samt välta omsorgen om hans eget med hustru och barns underhåll på andra? I sanning! jag hade ej väntat att ett sådant beteende skulle inom en Riksförsamling finna så varma försvarare som här uppträdt.

För min del anser jag förslaget så välbetänkt, att det är förtjent af allas gillande, och det både från rättvisans och mildhetens synpunkt. Jag yrkar bifall till motionen och Utskottets Betänkande.

Uti detta yttrande instämde Herr *Reuterercrona*.

Herr Sääf: Äfven med erkännande af att motionärens afsigt att få en arbetsför men lättjefull person, som kommunen måste underhålla, *dömd* till arbetshuset, kan anses något mildare än hvad lagen nu stadgar såsom en sista utväg med en sådan person; kan jag likväl ej annat än instämma med den förste talaren deri, att det ifrågavarande stadgandet är öfverflödigt; ty 7:de § i nu gällande fattigvårdsförordning tillerkänner ju kommunen full husbonderätt öfver en sådan lättjefull understödstagare.

Motionären har medgifvit detta men invändt, och såsom hufvudsakligt skäl för sitt yrkande uppgifvit den omständigheten, att husbonden, det vill säga kommunen, måhända hvarje morgon behöfver låta henta fattighjonet till arbete. I de kommuner der arbetshus finnas, och om andra är ju här icke fråga, bör detta dock icke blifva fallet. Om den ordning, som i detta afeende råder i den kommun jag tillhör, och der jag i flera

är varit ledamot af fattigvårdsstyrelsen får jag upplysa, att den, som måste å fattighuset intagas, arbetar och *quarstadnar* derstädes; han bor och vistas således i detta fattigarbetshus, intilldess han kan förskaffa sig stadigt arbete, då han först derifrån utsläppes. Tillstånd att utgå i staden på lediga stunder erhålles visserligen af dem som gjort sig deraf förtjente, hvilka då äfven återkomma. Detta gäller skulle jag tro äfven i andra städer der arbetshus finnas; ett hufvudsakligt skäl för motionärens yrkande förfaller sålunda.

Då jag tror att på landet kostnaderna för dylika arbetshus torde blifva alltför stora, erkänner jag mig med förvåning hafva hört den ringa summa, som i Dalarne åtgått till fattigvården inom en socken med 6,500 innevånare; kanske dock utan arbetshus. I Norrköping med 23,000 innevånare uppgår i år kostnaden för fattigvården, för hvars ändamål ett fattigarbetshus finnes, till det betydliga beloppet af 85,000 R:dr uttaxerade medel; och jag erkänner att den stora årliga ökningen i kostnaderna för fattigvården utgör en fullt giltig anledning till de många funderingarne öfver huru de bördor den pålägger samhället skola kunna minskas. Då kommunen likväl efter min uppfattning eger rätt begagna arbetshuset, der sådant finnes på sätt jag uppgifvit, hafva vi ju redan en utväg för nu ifrågasatt fall; och jag anser den vara tillräcklig.

De filantropiska skäl mot förslaget, som här anförts, kan jag dock ej dela; det är ju icke den *endast* fattige, det är, såsom redan blifvit anmärkt, den lättjefulle, den lastbare, som drabbas af det strängare stadgandet i vår fattigvårdsförordning, hvarigenom tredskande fattighjon kan komma att behandlas såsom försvarslös person.

Med så få arbetshus, som för närvarande finnas på landet, tror jag emellertid icke att mycket skulle, med det nu ifrågavarande förslaget, kunna uträttas; men isynnerhet på de skäl jag anført yrkar jag för min del afslag å Betänkandet.

Herr Hierta: Det är väl icke mycket trifvel om, att förekommandet af fattigdomens tillväxt är en af de svåraste uppgifter, och man måste hålla motionären räkning för hans här framlagda förslag, men det oaktadt förenar jag min röst med deras, som anse den föreslagna åtgärden betänkelig. Det ligger dock icke liten skilnad i att af offentlig myndighet dömas till kortare eller längre fängelse, eller om *fattigvården* får det i sin hand, så att det beror på dess anmälan att få Konungens Befallningshafvande att döma ett fattighjon till tvångsarbete inom ett arbetshus. Fattigvårdsstyrelsen blefve naturligtvis auktoritet för Konungens Befallningshafvande, och det är att befara, att man härvid kunde komma att gå till väga utan noggrannare pröfning. Dessutom förtjenar det att observeras, att en sådan till arbetshus dömd icke kommer ut, förrän någon tager ut honom. Jag påminner mig, att jag för flera år sedan såg ett arbetshus, som stod under en man, hvilken skötte det i alla afseenden väl. Jag frågade honom: Få de gå ut, när de vilja? Han svarade: Nej, icke förrän någon tager ut dem. — Huru kan fattigvårdsstyrelsen tillåta sig detta? — Jo, jag skall säga min herre, hos oss anses en god domare bättre än en god lag.

Man har åberopat arbetshuset i Stockholm. Under öfverläggningen om dess inrättande förevar en stor strid, om detsamma skulle vara grundadt på frihet eller på tvång. I början var det mening, att arbetet der skulle vara fritt. Sedermera fann man likväl för godt att frångå denna grundsats, och det ställdes under polisen.

Men hvad har följden blifvit? Jo, att arbetsinrättningen är så öfverbefolkad att inga fler der kunna emottagas, och att ett menligt inflytande på sundheten inom inrättningen deraf visat sig. De å arbetsinrättningen intagne få nemligen icke lemna den, utan att någon förpligtar sig att mottaga dem i sitt arbete och gifva dem nödigt underhåll. Det har nu blifvit ifrågasatt att inrätta ett nytt arbetshus.

I intet land har man gjort så mycket för fattigväsendets ordnande som i England. Fattigvården står der under 12 för hela landet förordnade kommissarier. Den som saknar bröd för dagen, får komma till arbetsinrättningen, der han får arbeta så länge han behagar och sedan gå; men för kringstrykande och tiggeri dömes till en veckas, en månads, och så vidare, hårdare arbete. Hos oss var fordom stadgadt, att hvar och en, som icke hade årstjenst, skulle kunna dömas som försvarslös. Antalet af försvarslöse tillväxte emellertid derigenom så, att Generaldirektören Livijn måste hos Konung Carl Johan anmäla, att han icke hade rum i fångelserna för flera. Jag vill nu sluta, ehuru jag tror att frågan är för vigtig, för att allt för lätt behandlas. Emellertid har jag framlagt några skäl emot motionen. En annan sak är om en fråga, der det gäller Svensk mans frihet, bör behandlas af Tillfälligt Utskott, och icke tillhör Lag-Utskottet. Jag yrkar afslag.

Herr Petter Petterson: Jag har visserligen deltagit i detta Utskotts öfverläggningar, men i afseende å det Utskottets beslut, som nu föreligger till behandling, stadnat i minoriteten, hvadan jag och instämt i den reservation, som blifvit mot beslutet afgifven. Jag har gjort detta hufvudsakligast af det skäl, att jag anser det mindre välbetänkt handladt mot våra fattigare medmenniskor att i ett fall sådant som detta beröfva dem friheten för ett helt år. Skulle någonting i dylika händelser vara att åtgöra, anser jag det tillhöra vederbörande kommun eller landsting att för hvarje särskild händelse bestämma de mått och steg, som böra vidtagas. Jag vill icke vidare uppehålla Kammaren utan yrkar afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Otterström: Här är icke fråga om något mindre än de fattiges rätt och skydd mot förtryck. Den ärade motionären har utgått från den satsen, att en kommun skulle, genom de lagar som äro gifna, vara skyldig att underhålla den, som kunde arbeta och hade tillfälle der-till, men icke ville arbeta. Någon sådan skyldighet finnes dock icke. Inom det samhälle, jag tillhör, har man åtminstone ställt sig på den gamla goda grunden, att den der icke vill arbeta, han skall icke heller äta; och då fråga är om understöd till de fattige, beräknar man deras förmåga att kunna arbeta och de tillfällen till arbete, som förefinnas. Detta torde väl äfven vara fallet å de flesta orter.

Dessutom ber jag att få hemställa, hvilket skydd vi genom motionärens förslag skulle erhålla mot dessa stora skaror af betlande, som på alla orter besvära kommunerna. Skulle vi väl genom en undantagslagstiftning söka skydd mot detta betlande.

Jag tror för min del, att der fattigvårdsstyrelsen med omsorg sköter sina åligganden, har man i afseende på de fattiga icke något att klaga.

Jag ber derföre att få instämma med Herr Jöns Pehrsson och de öfrige, som riktigt uttryckt förhållandet å landsorten. Hvad städerna åter beträffar, är förhållandet annorlunda i anseende till det sätt, hvarpå polismyndigheten härvid ingriper.

Herr Sven Nilsson: Som fattigvårdssamhälle icke har skyldighet att lemna understöd åt arbetsföra och friska personer eller om sådana draga någon slags försorg, så skulle väl deras insättande på arbetsinrättning ske för att tvinga dem att något bidraga till underhåll åt hustru och barn. Jag medgifver visserligen, att exempel finnas då en liderlig lätting öfverlemnar omsorgen och vården af de sina åt kommunen samt använder sin tid och sina krafter på ett sätt, som borde berättiga hans tvingande till nyttiga sysselsättningar; men derföre att en eller annan sådan finnes, vill jag ej bidraga till stiftande af en lag, hvarigenom en medborgare, endast för det han ej vill arbeta, skall, på fattigvårdsstyrelsens blotta begäran, kunna beröfvas friheten.

Utskottet vill bereda samma förmån åt landsorten som hufvudstaden har i sin arbetsinrättning. Jag känner icke de fördelar, Stockholm kan hafva af denna inrättning, men icke synas de bestå i afskaffande af betleri, ty man torde få söka vida omkring för att finna en ort med så mycket i den vägen som man ser här i Stockholm. Detta torde sålunda icke vara något efterföljansvärdt exempel.

Efter genomläsningen af den af Herr Liljenmark afgifna reservationen tycker jag meningarne i detta fall icke borde vara delade; och för min del är det mig ett nöje att vid detta tillfälle kunna instämma med Herr Jöns Pehrsson och yrka afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Jöns Pehrsson: Efter hvad den ärade representanten från Norrköping anført, har jag icke något att tillägga till mitt förut i denna fråga afgifna yttrande.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannens proposition på bifall ill Utskottets förslag besvarades med öfvervägande nej, hvarefter, på ytterigare proposition, Utskottets hemställan afslogs.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.